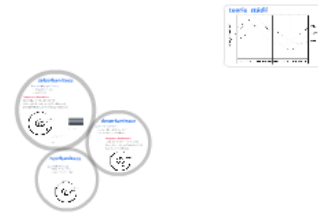
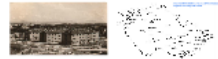

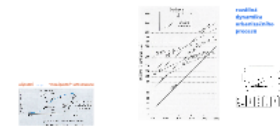
socialistická urbanizace v ČR

geografické souvislosti

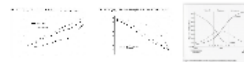
- proměny vlivů sídel - sídelní funkce
- sídelní funkce
- sídelní funkce
- sídelní funkce
- sídelní funkce

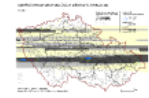
efektuální urbanizace

urbanizované regiony

důsledky urbanizace

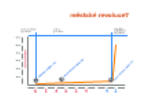
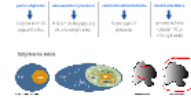
geografie sídel geografie města (urban geography)

vývoj městských systémů

co je město?

urbanizace

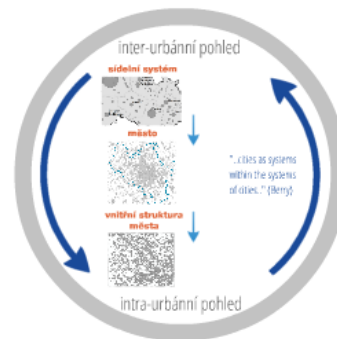
industriální město

geografie sídel

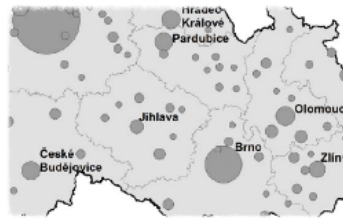
geografie města

(urban geography)

inter-urbánní pohled

sídelní systém

město

vnitřní struktura města

intra-urbánní pohled

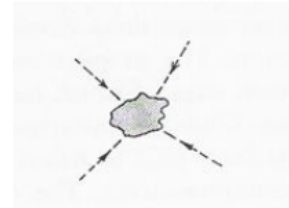
"..cities as systems within the systems of cities.." (Berry)

vývoj městských systémů

statické stádium

osídlení relativně rozptýlené, obyvatelstvo **nemobilní**
podřízenost sociogeografického uspořádání
přírodním podmínkám

preindustriální jádra

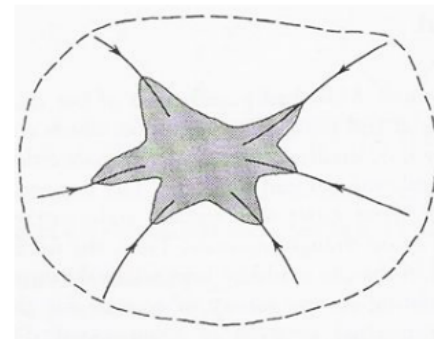
dynamické stádium

mechanismy ekonomického a sociokulturního **soutěžení** mezi sídly
urbanizace jako proces „...který přivádí **mobilitu** do každodenního života..“

změny v rozmístění obyvatelstva dané **nevratnými procesy**
(migrační obyvatelstva)

prostorová struktura intenzity osídlení výrazně heterogenní

industriální aglomerace

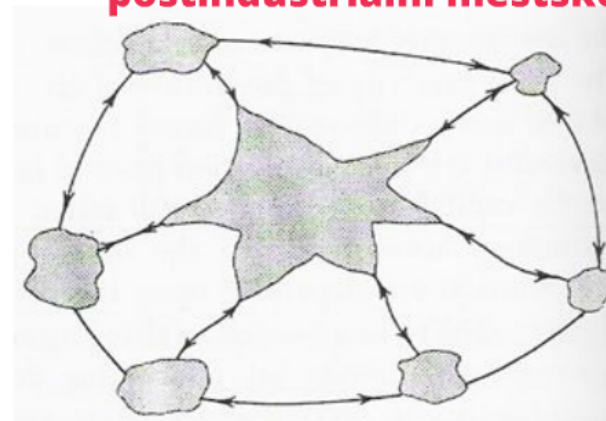
organické stádium

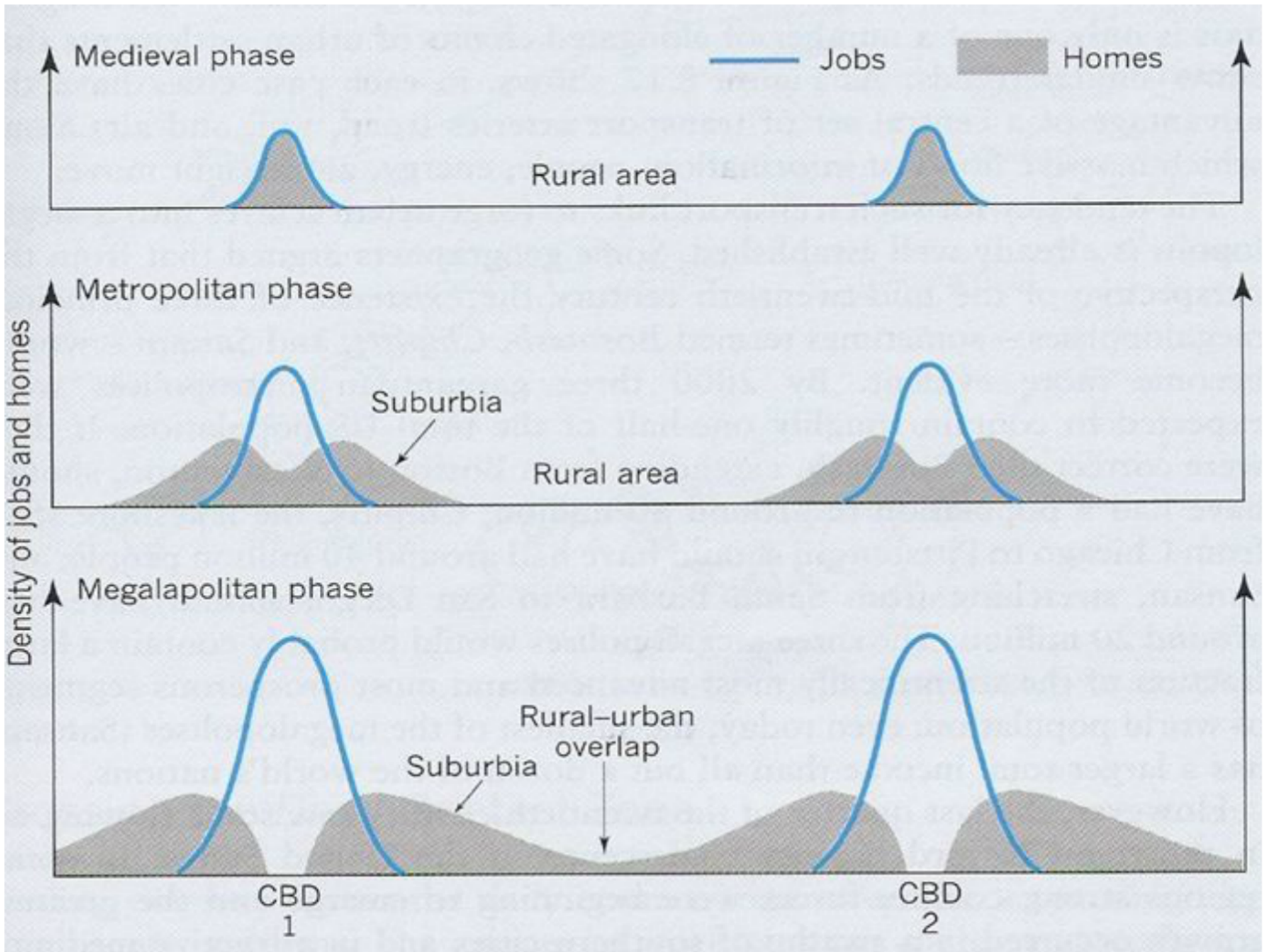
limity nekonečného nárůstu koncentrace obyvatelstva
konkurenční mechanismy postupují do stádia

konkurenčně-kooperačního

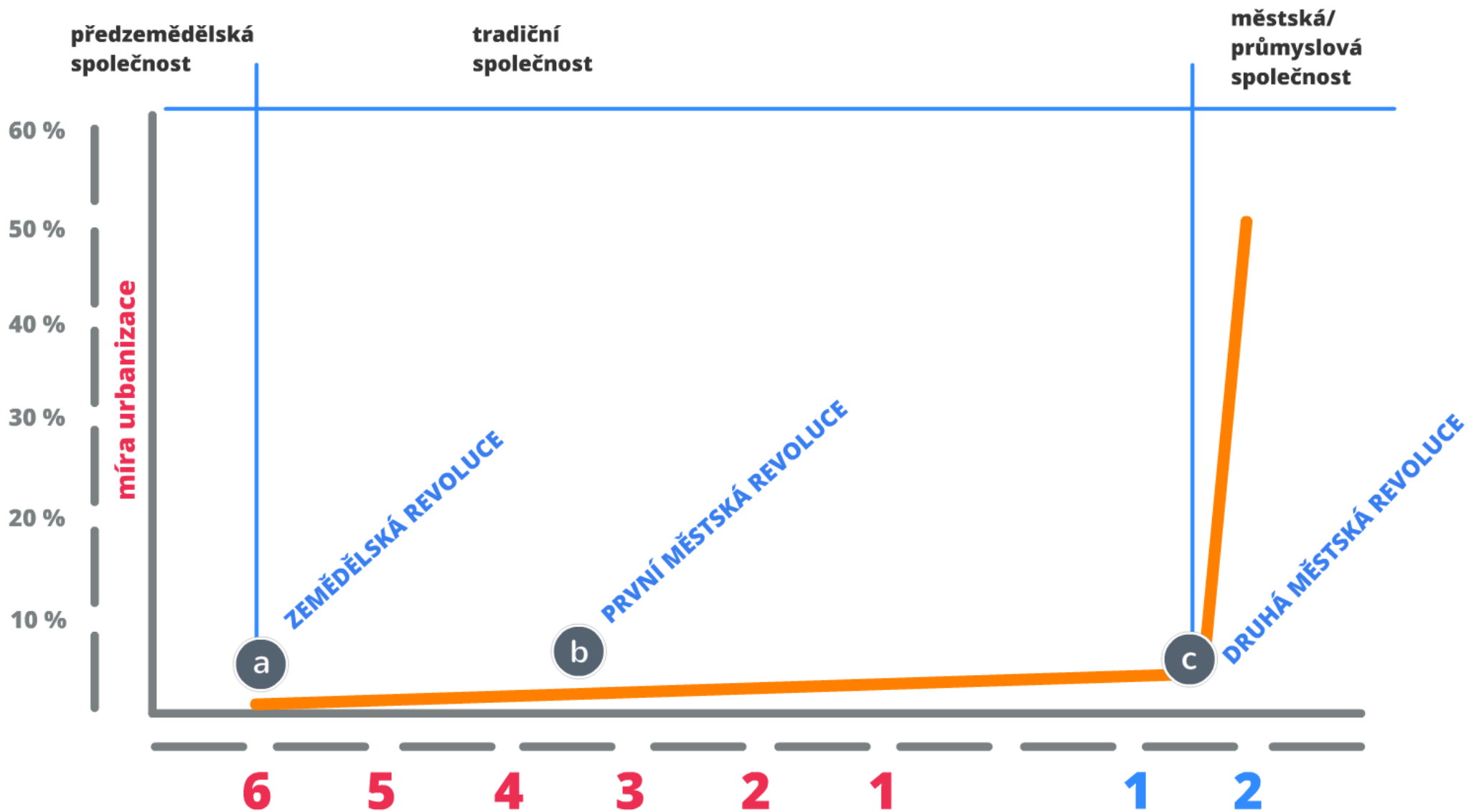
extenzivní formy koncentrace jsou nahrazovány **vztahy**
a vratnými procesy

postindustriální městské regiony

městské revoluce?

pre-industriální město

první a druhá městská revoluce

předzemědělská společnost - neolitická revoluce

tradiční společnost - průmyslová revoluce

složitější sociální struktura

směna zboží

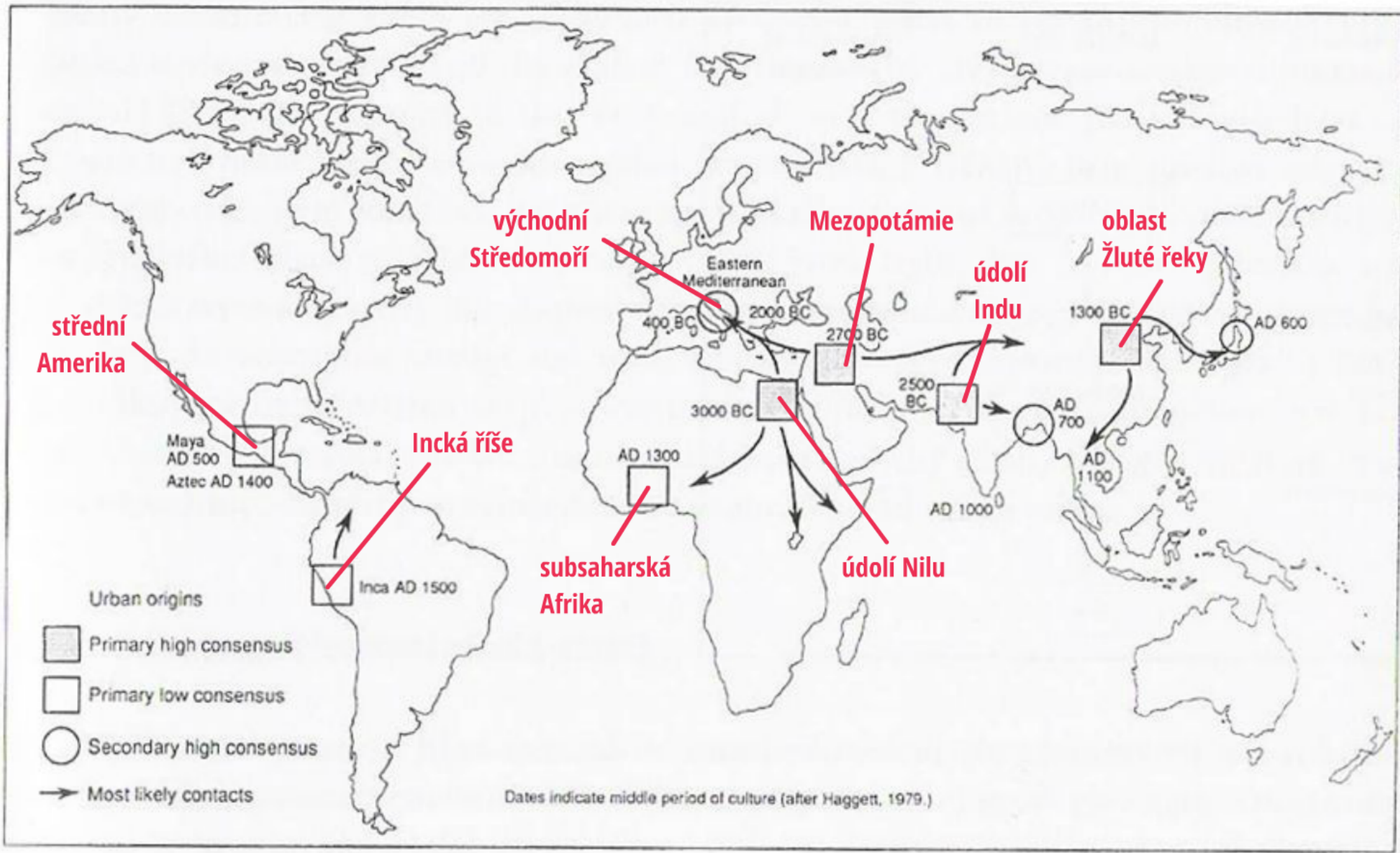
malá velikost

větší hustoty obyvatelstva

společenské třídy

monumentální budovy

pomalý růst obyvatelstva

Largest Cities in the Year 100

1	Rome	450,000
2	Luoyang, China	420,000
3	Seleucia (on the Tigris), Iraq	250,000
4	Alexandria, Egypt	250,000
5	Antioch, Turkey	150,000
6	Anuradhapura, Sri Lanka	130,000
7	Peshawar, Pakistan	120,000
8	Carthage, Tunisia	100,000
9	Suzhou, China	n/a
10	Smyrna, Turkey	90,000

Largest Cities in the Year 1000

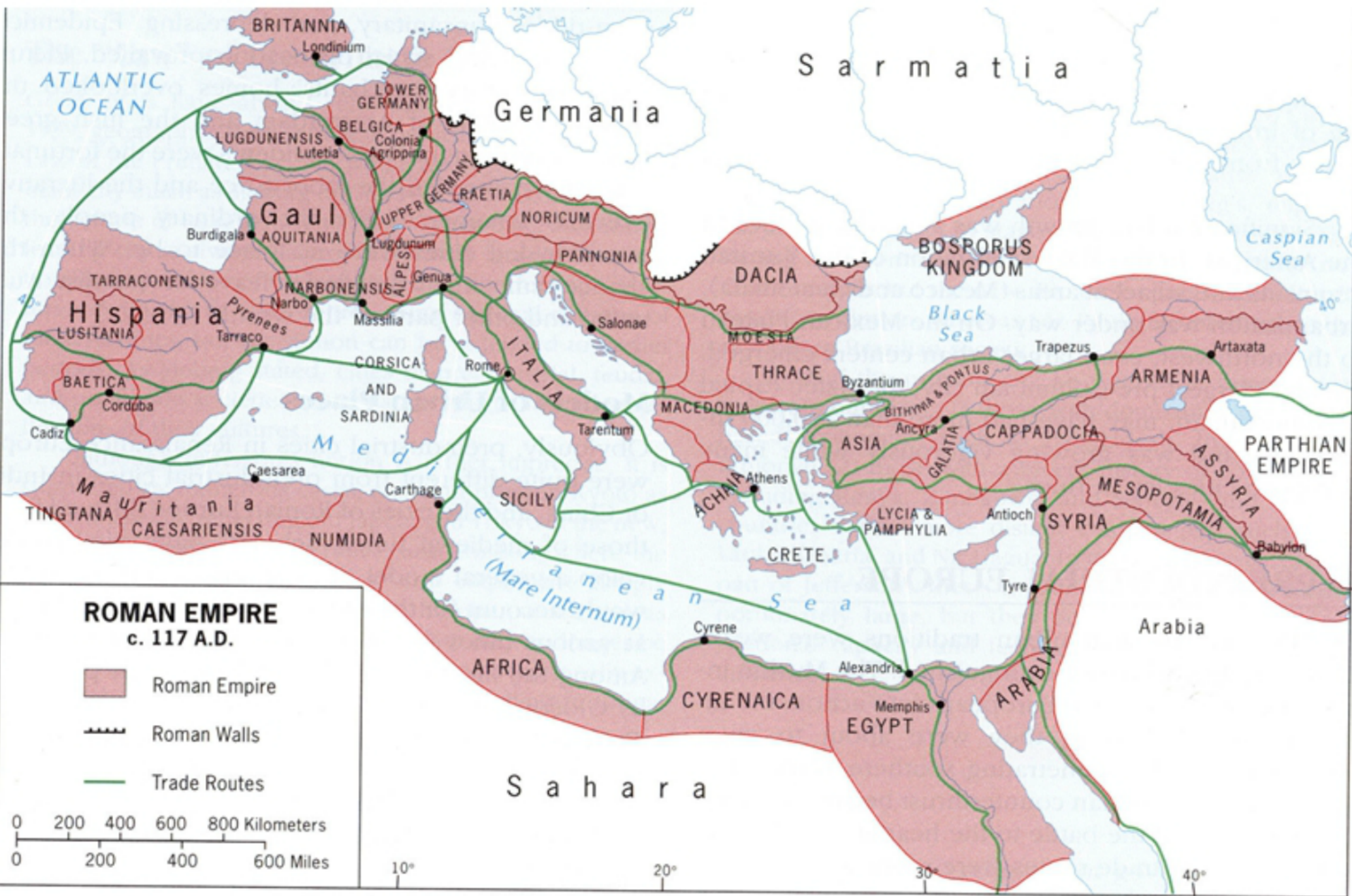
1	Cordova, Spain	450,000
2	Kaifeng, China	400,000
3	Constantinople (Istanbul), Turkey	300,000
4	Angkor, Cambodia	200,000
5	Kyoto, Japan	175,000
6	Cairo, Egypt	125,000
7	Baghdad, Iraq	125,000
8	Nishapur (Neyshabur), Iran	125,000
9	Al-Hasa, Saudi Arabia	110,000
10	Pata (Anhilwara), India	100,000

Largest cities in the year 1500

1	Beijing, China	672,000
2	Vijayanagar, India	500,000
3	Cairo, Egypt	400,000
4	Hangzhou, China	250,000
5	Tabriz, Iran	250,000
6	Constantinople (Istanbul), Turkey	200,000
7	Guar, India	200,000
8	Paris, France	185,000
9	Guangzhou, China	150,000
10	Nanjing, China	147,000

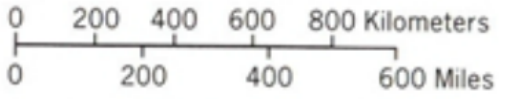
Largest cities in the year 2000

1	Tokyo, Japan	34,450,000
2	Ciudad de México (Mexico City), Mexico	18,066,000
3	New York–Newark, New York	17,846,000
4	São Paulo, Brazil	17,099,000
5	Mumbai (Bombay), India	16,086,000
6	Shanghai, China	13,243,000
7	Kolkata (Calcutta), India	13,058,000
8	Delhi, India	12,441,000
9	Buenos Aires, Argentina	11,847,000
10	Los Angeles–Long Beach–Santa Ana, USA	11,814,000

ROMAN EMPIRE
c. 117 A.D.

- Roman Empire
- Roman Walls
- Trade Routes

Early English industrial town, Staffordshire.

industriální město

faktory industriální urbanizace

zemědělská revoluce

potravinové zajištění měst

průmyslová revoluce

masová výroba a spotřeba, nové sociální třídy

zlepšení dopravy

zvýšení rozlohy měst

demografická revoluce

nárůst populační velikosti měst

hygienické podmínky

zlepšování obytného prostředí měst (oproti venkovu)

kulturní přitažlivost měst

atraktivita "městského způsobu života" a městských příležitostí

urbanizace

změna sociálně-prostorových forem organizace společnosti

urbanizace jako **koncentrace obyvatelstva** do městských sídel (kvantitativní přístup)

vymezení městského sídla

versus

urbanizace jako **kulturní a sociální** proces (kvalitativní přístup)

difúze hodnot a „městského“ způsobu života

vrstvy urbanizace dle De Vriese:

demographic urbanization

nárůst počtu osob žijících v městských sídlech

městský růst / urban growth

structural urbanization

nodální koncentrace aktivit

organizace společnosti z centrálních míst

behavioural urbanization

změna individuálního myšlení a chování, bez ohledu na místo bydliště

co je město?

počet obyvatel

kritérium minimální
populační velikosti

ekonomické vymezení

kritérium struktury populace
dle sektorové příslušnosti

administrativní kritéria

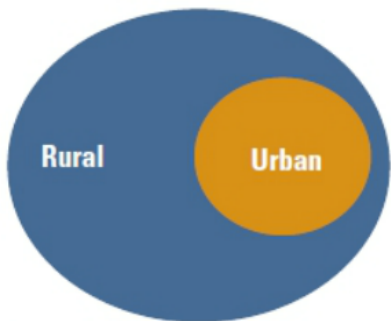
historicko-právní
východiska

funkční definice

vymezení reálného
fungování města/
městských vztahů

fuzzy hranice města

underbounded

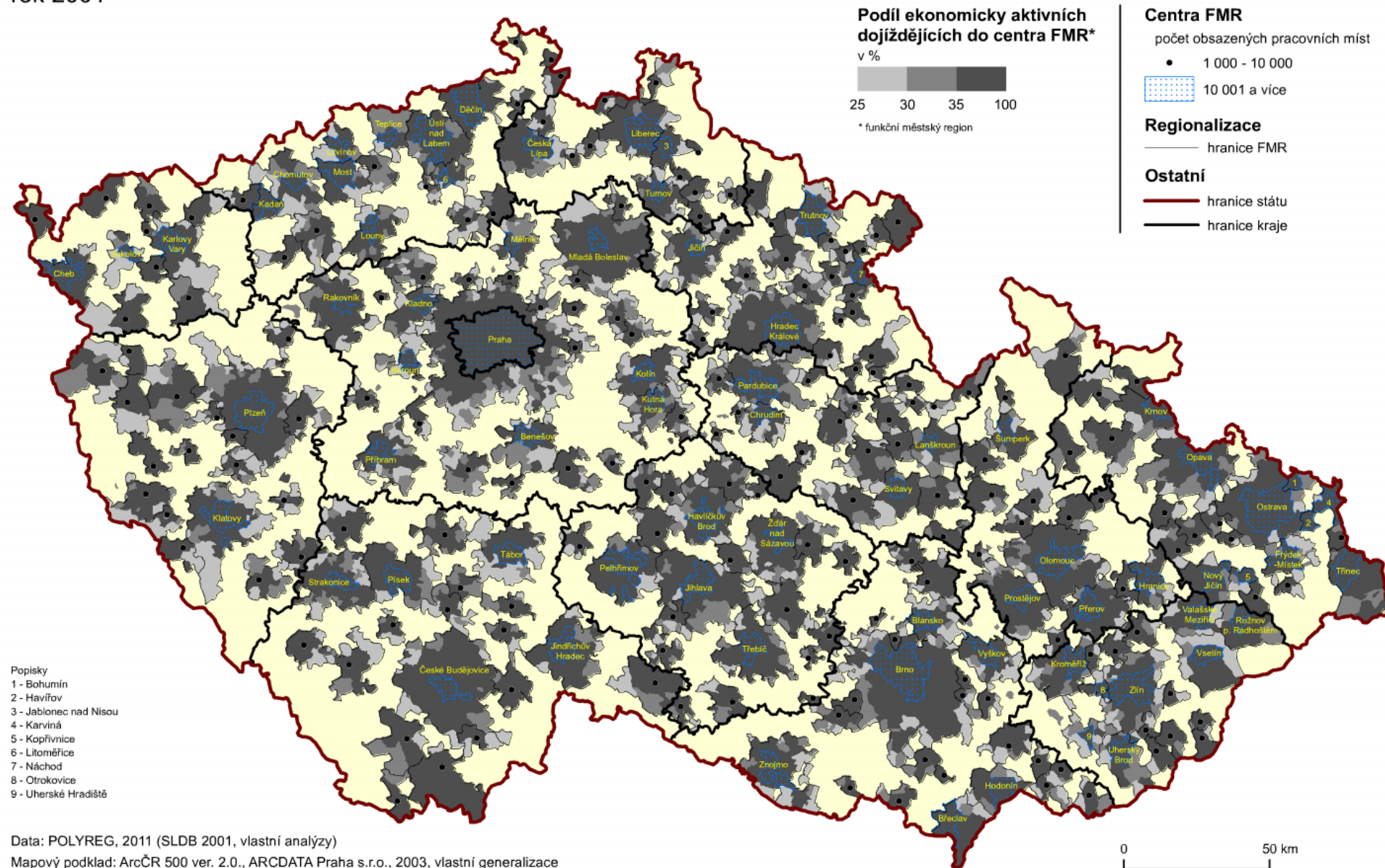

overbounded

Source: WDR 2009 team.

VNITŘNÍ STRUKTURA FUNKČNÍCH MĚSTSKÝCH REGIONŮ

rok 2001

důsledky urbanizace

zvýšení nerovnoměrnosti územního rozložení obyvatelstva

přechod od relativně homogenního rozložení obyvatelstva venkovské společnosti k **heterogennímu** rozložení společnosti městské

10	10	10	10
10	10	10	10
10	10	10	10
10	10	10	10

ukazatel H

na polovině rozlohy území
žije 50 % obyvatel

2	8	9	1
3	27	26	4
5	27	25	5
4	4	7	3

ukazatel H

na polovině rozlohy území
žije 83,1 % obyvatel
polovina obyvatel žije
na 18,8 % rozlohy území

zvyšování průměrné velikosti městských sídel

zvyšování velikosti největšího městského sídla, **zvyšování rozpětí** mezi nejmenšími a největšími městskými sídly

zvětšování geografických funkčních jednotek/regionů

etablování **městských nodálních regionů** - trhy práce, spádové oblasti, výraznější **hierarchie** nodálních regionů a **specializace** městských regionů, nové formy městského osídlení - suburbia, edge cities

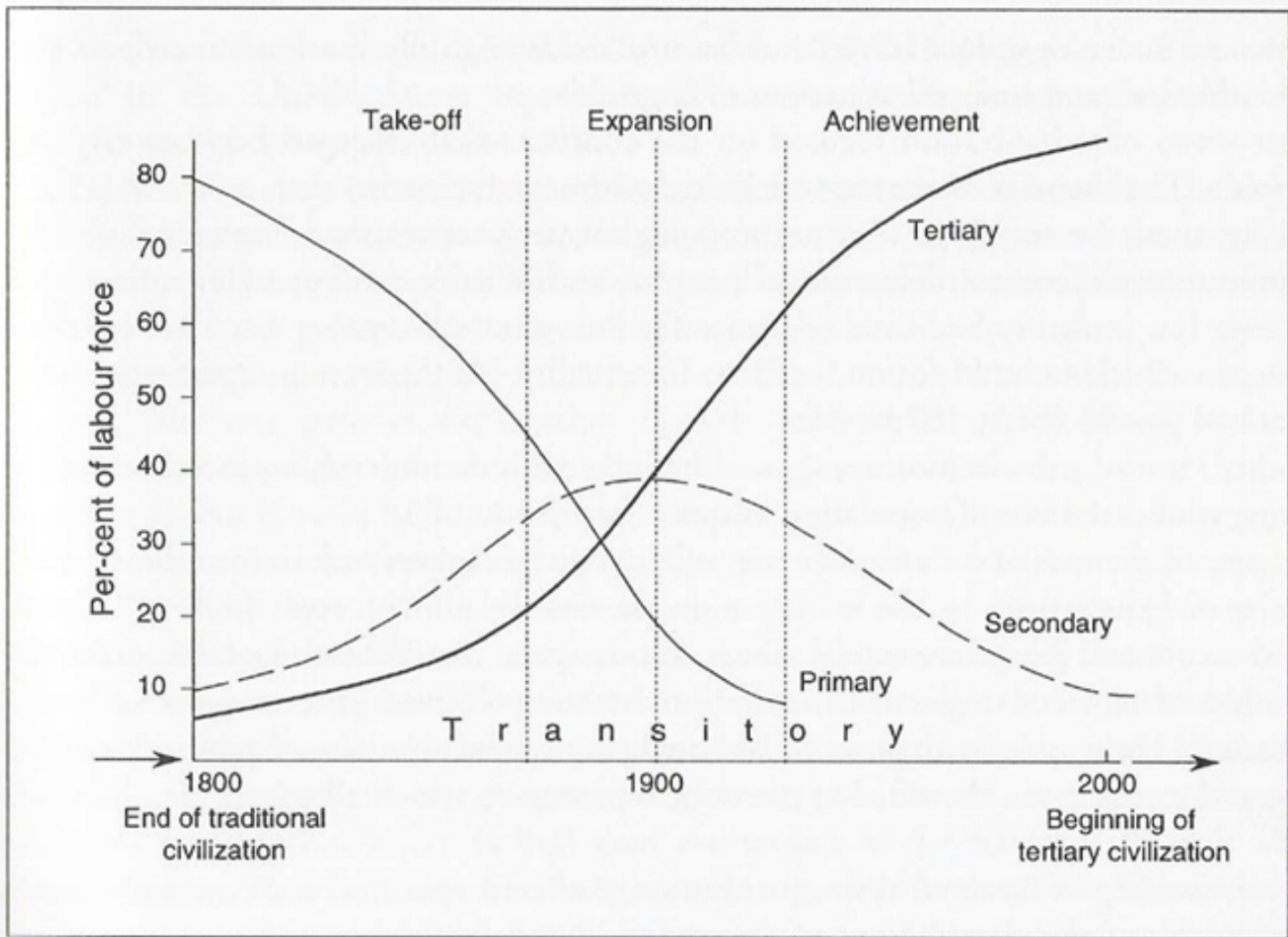
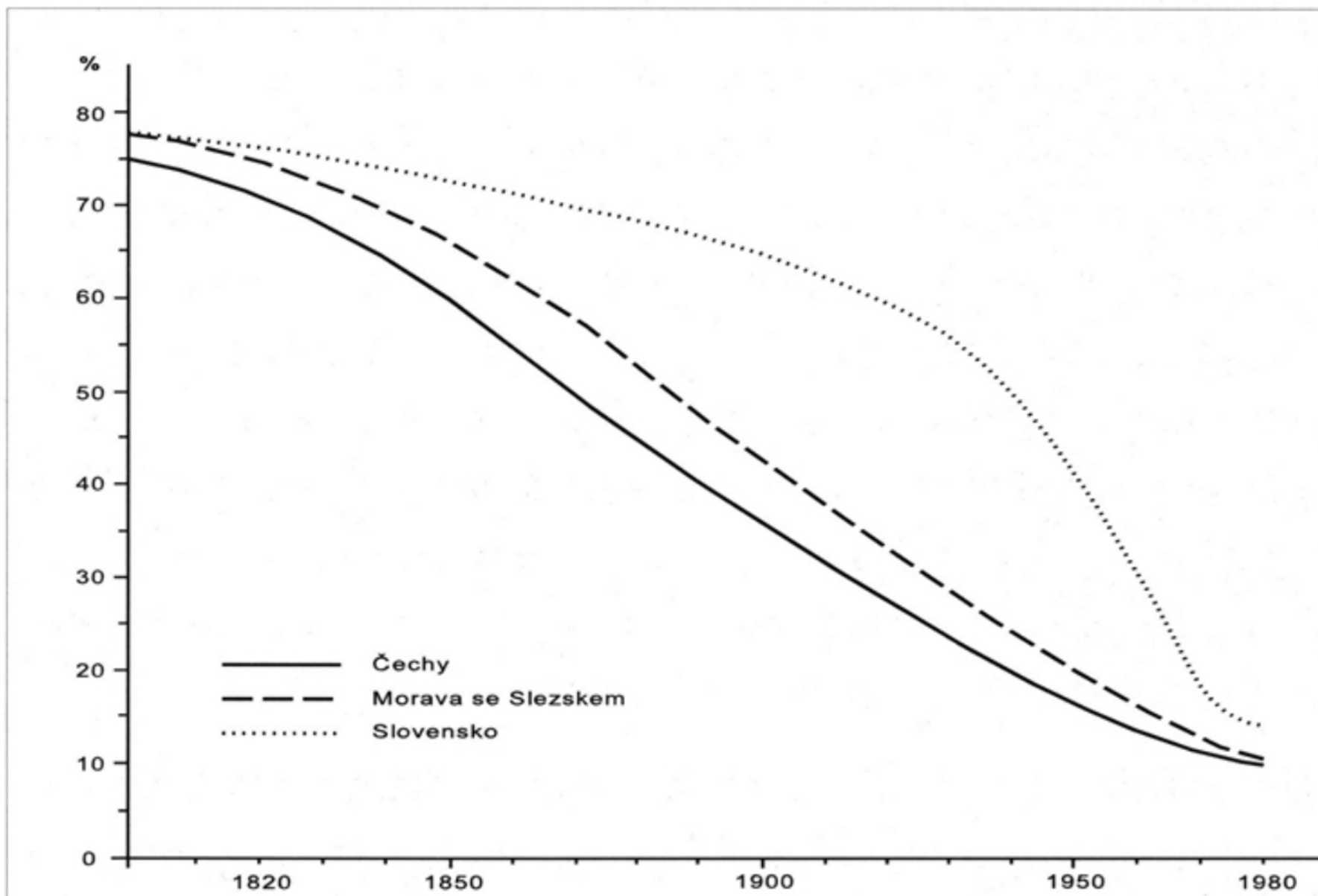

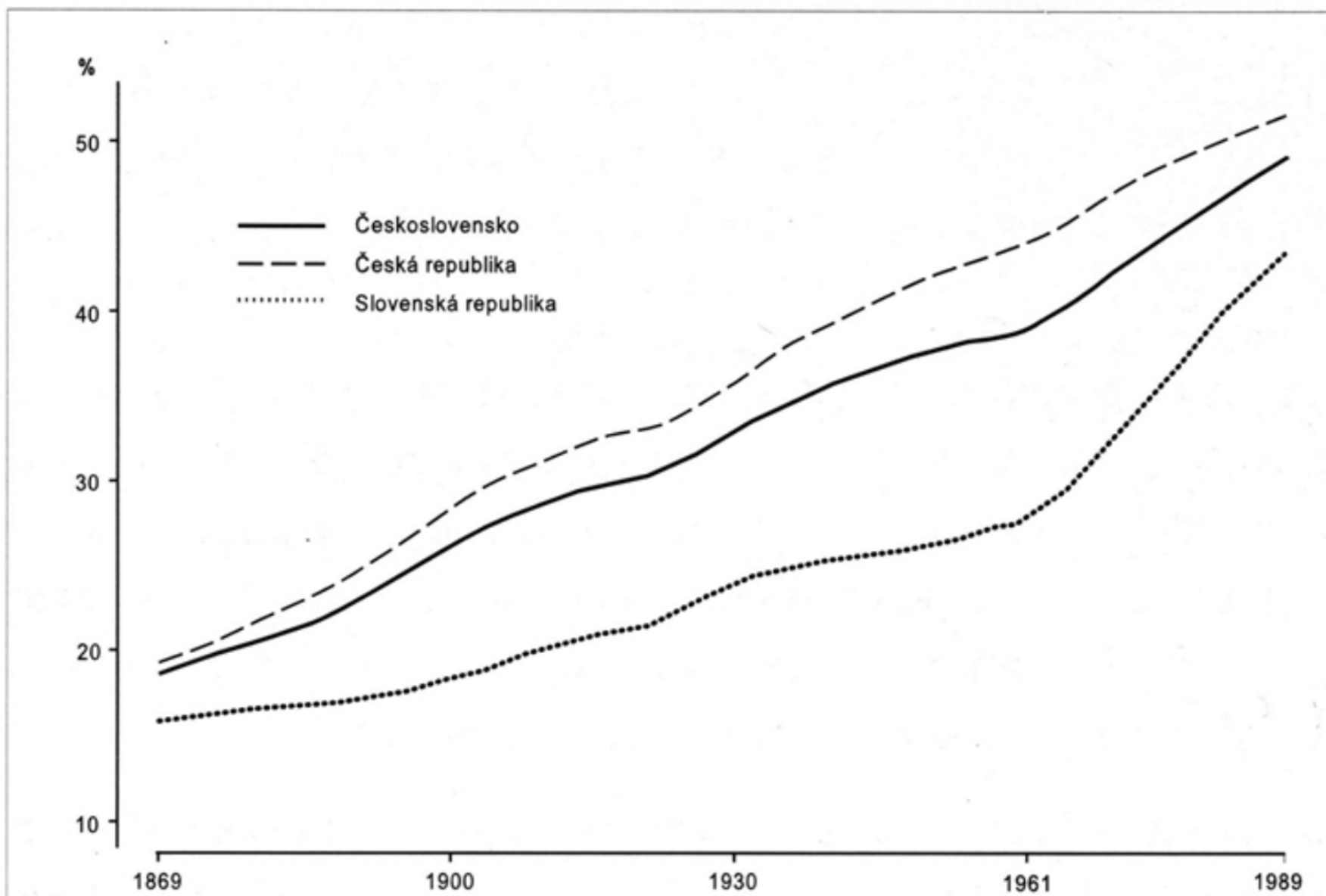
Figure 2.8 Urbanization and the progression from traditional to modern

Obr. 2.1.2: Vývoj podílu obyvatelstva příslušného k zemědělství a lesnictví

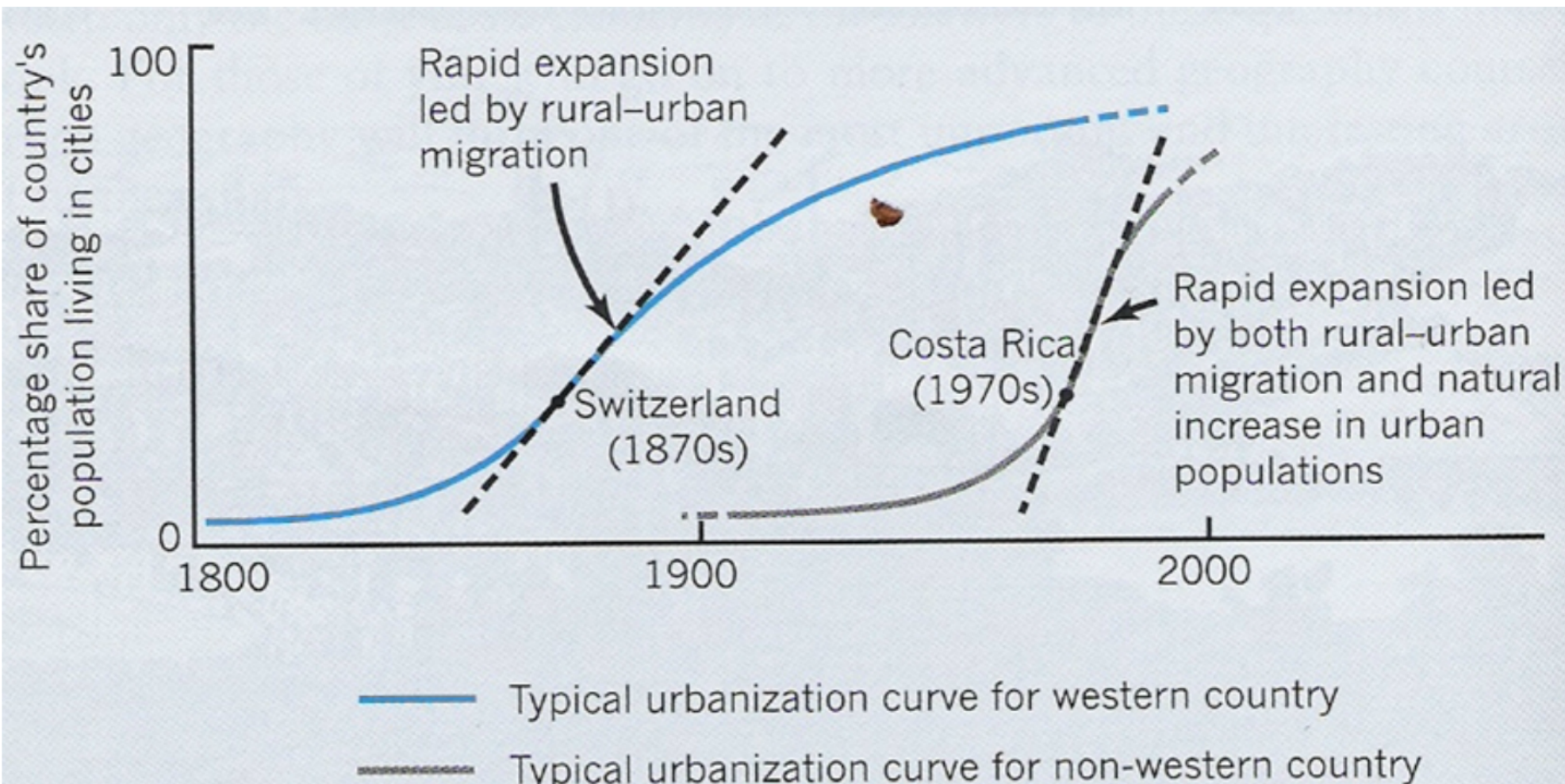
Obr. 2.1.1: Vývoj podílu regionálních středisek na celkovém obyvatelstvu

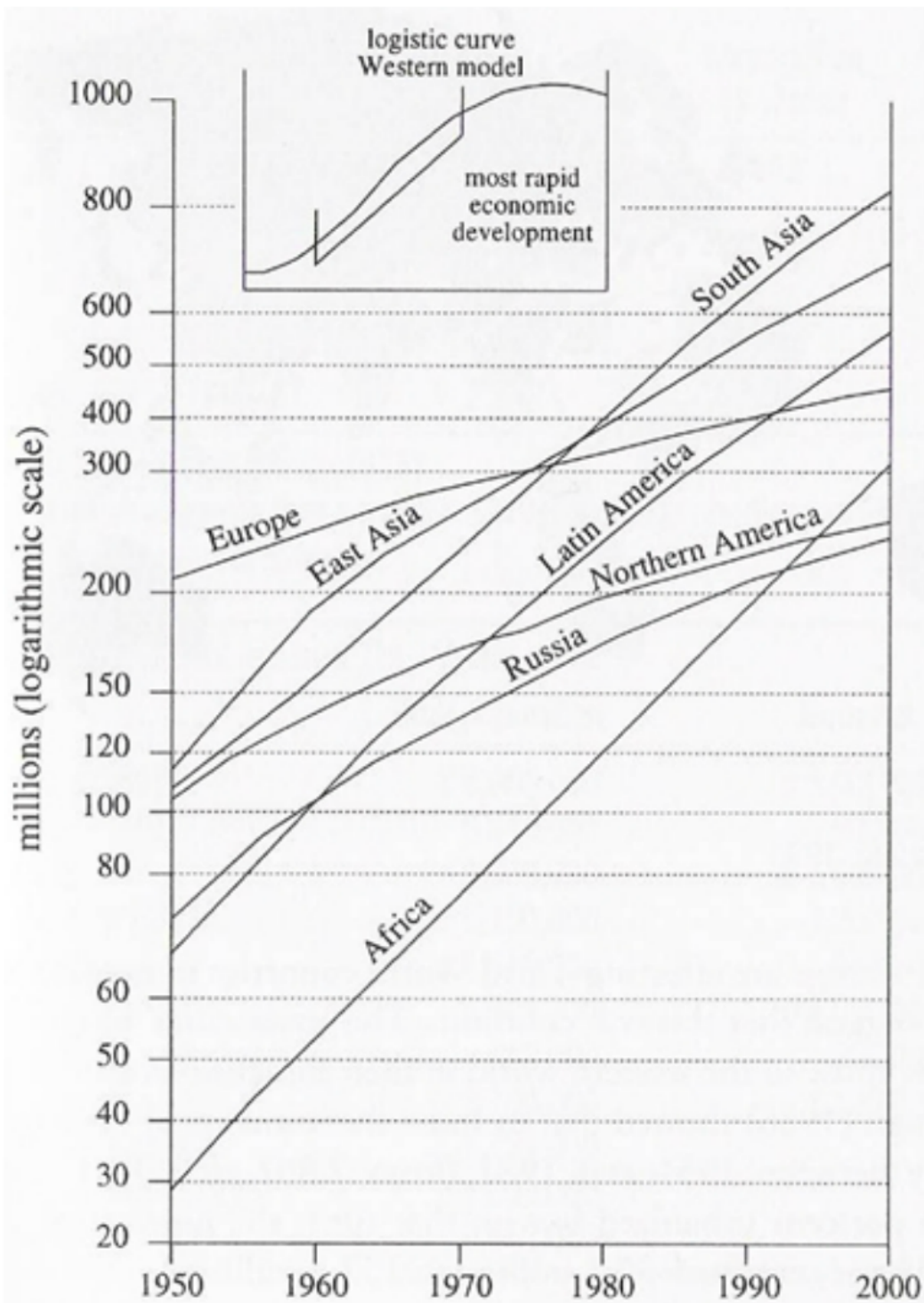

západní

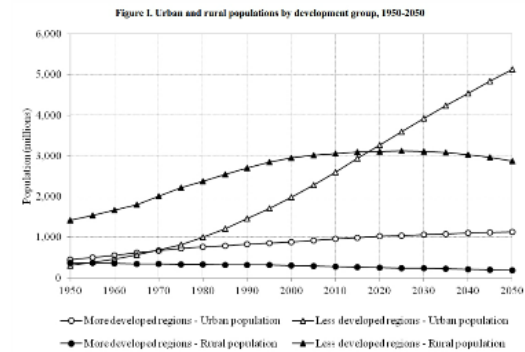
versus

"nezápadní" urbanizace

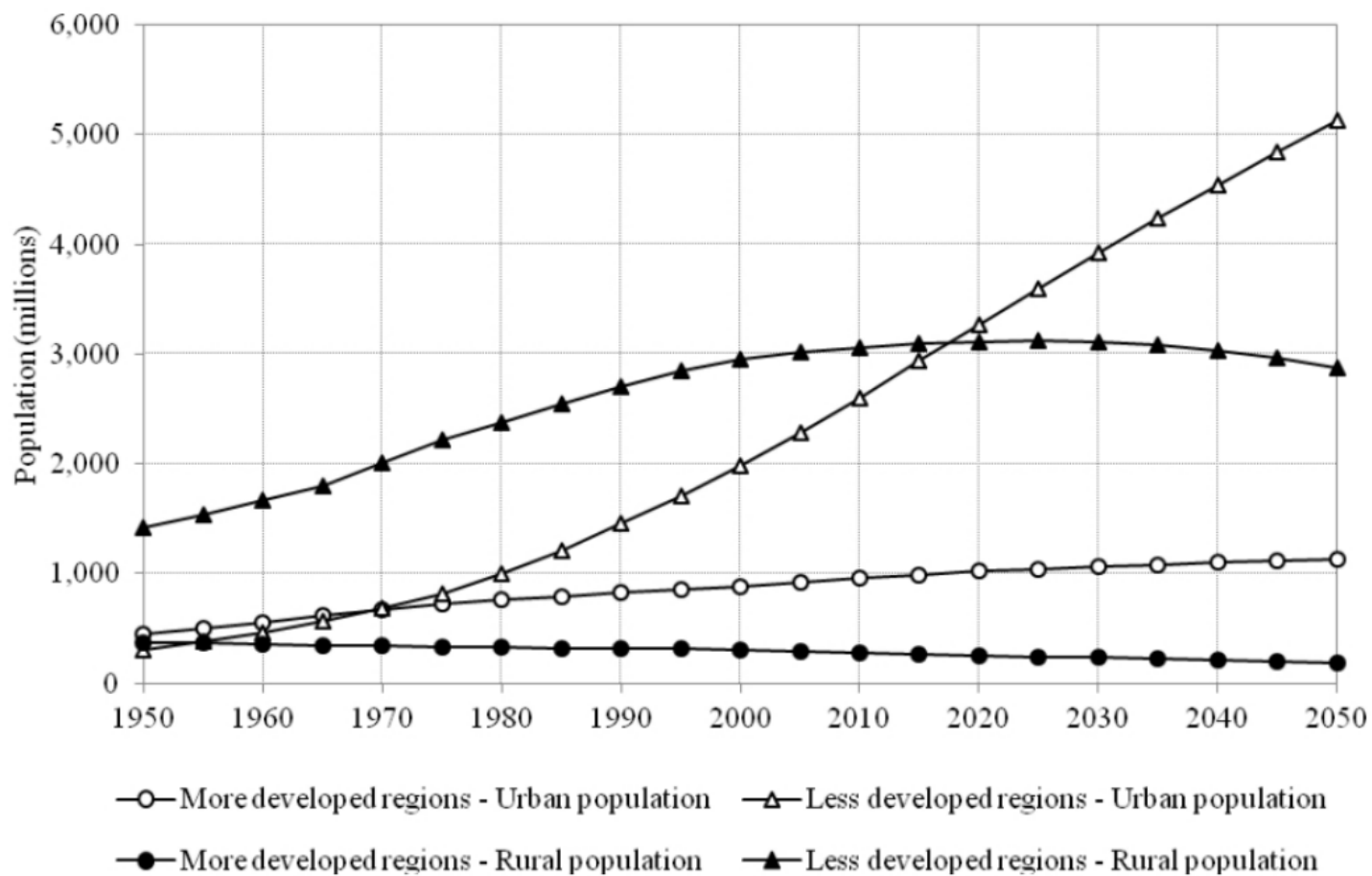

rozdílná dynamika urbanizačního procesu

oblast	podíl městské populace na celkovém počtu obyvatel				
	1950	1975	2000	2003	2030 (odhad)
Afrika	14,9	25,3	37,1	38,7	53,5
Asie	16,6	24,0	37,1	38,8	54,5
Evropa	51,2	66,0	72,7	73,0	79,6
Latinská Amerika	41,9	61,2	75,5	76,8	84,6
Severní Amerika	63,9	73,8	79,1	80,2	86,9
Oceánie	60,6	71,7	72,7	73,1	74,9

Figure I. Urban and rural populations by development group, 1950-2050

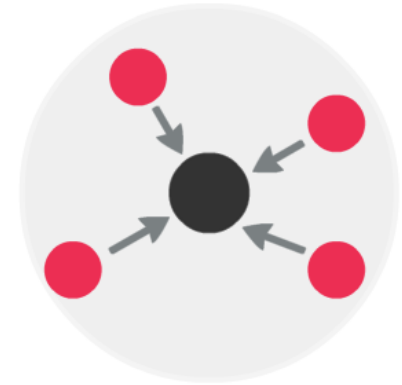
oblast	podíl městské populace na celkovém počtu obyvatel				
	1950	1975	2000	2003	2030 (odhad)
Afrika	14,9	25,3	37,1	38,7	53,5
Asie	16,6	24,0	37,1	38,8	54,5
Evropa	51,2	66,0	72,7	73,0	79,6
Latinská Amerika	41,9	61,2	75,5	76,8	84,6
Severní Amerika	63,9	73,8	79,1	80,2	86,9
Oceánie	60,6	71,7	72,7	73,1	74,9

urbanizované regiony

městský region

oblast skládající se z hlavního jádra s pracovními příležitostmi a okolních oblastí, pro které slouží jako centrum služeb vyššího řádu

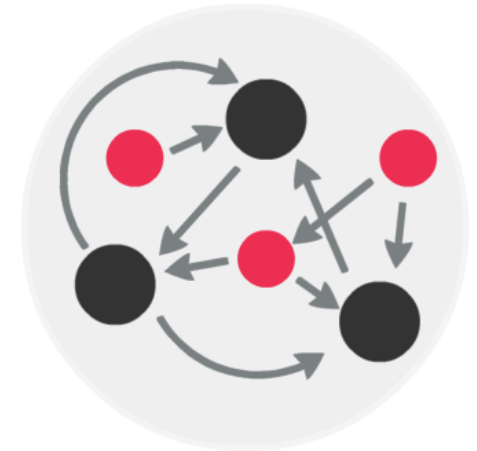
intenzita pracovní dojížděky či dojížděky za vybranými službami

konurbace, „urban fields“

prostorová koncentrace relativně velkých měst

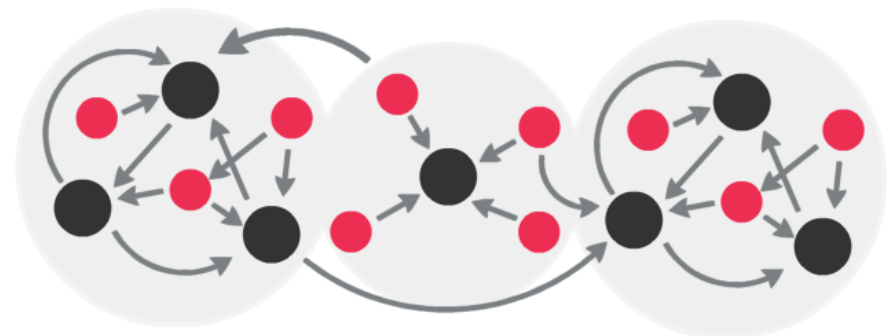
funkční složitost konurbace

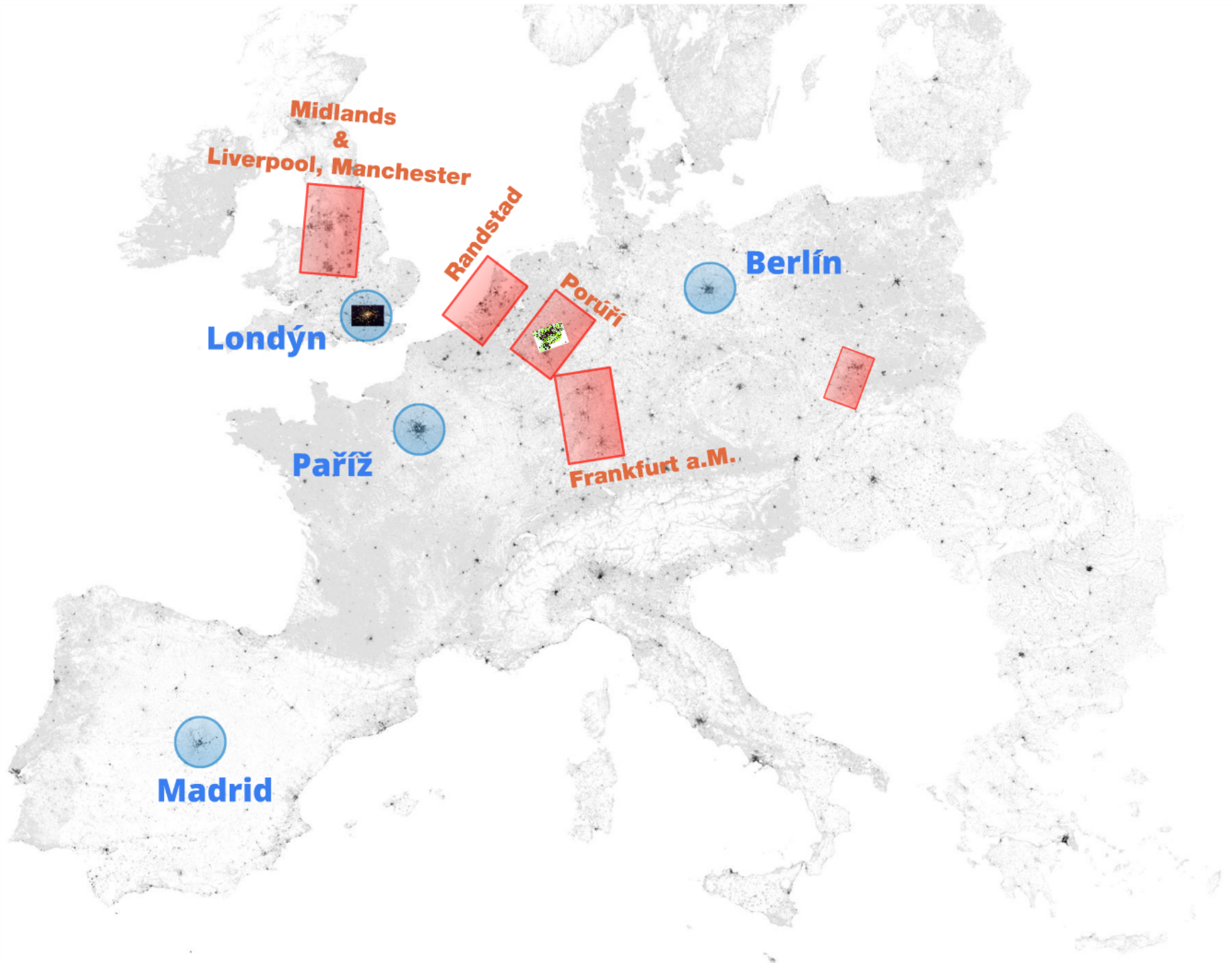
megalopolis

fyzické propojení více „městských“ polí

velikost překračující 25 mil. obyvatel

**Midlands
&
Liverpool, Manchester**

Randstad

Porúří

Berlín

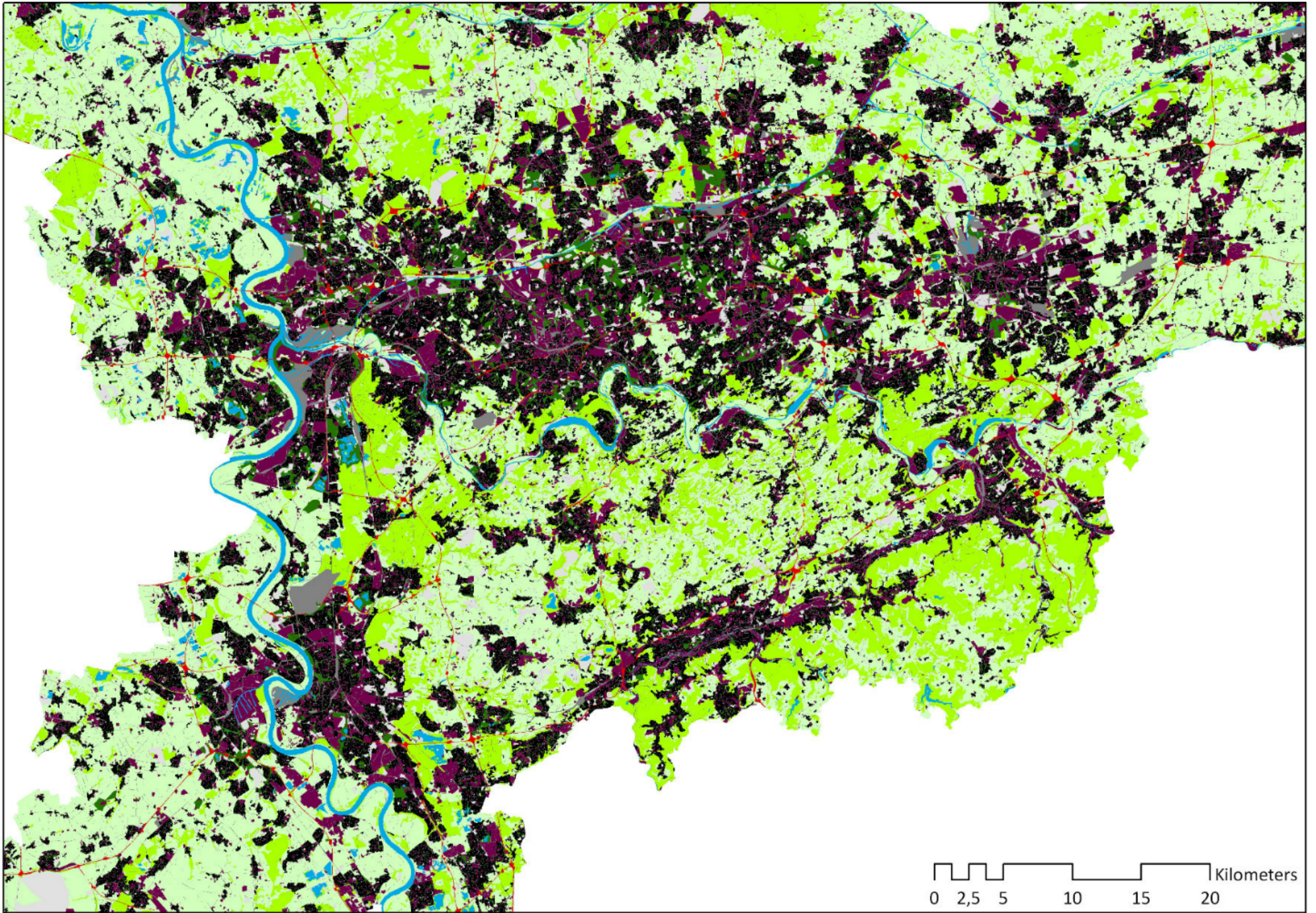
Londýn

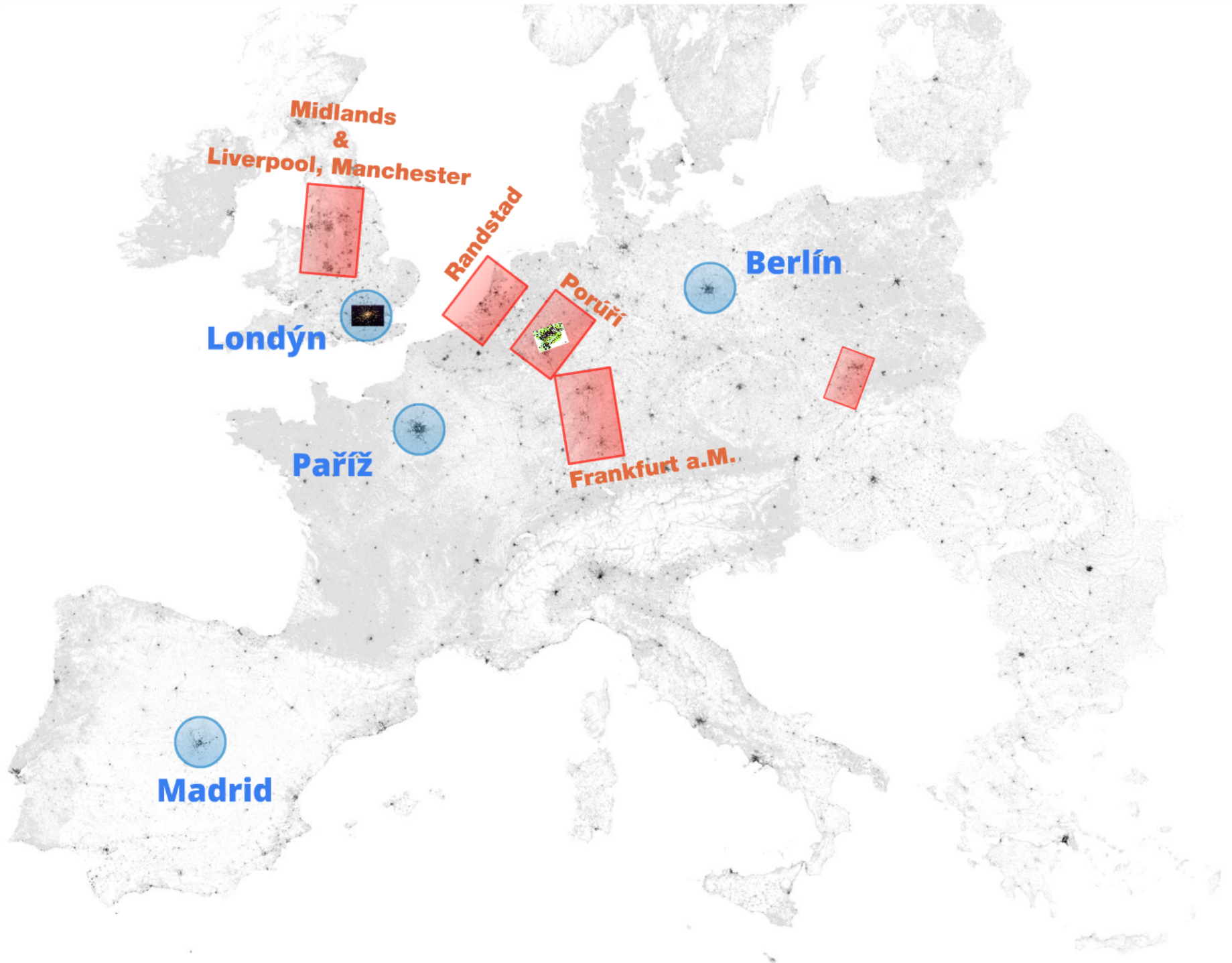
Paříž

Frankfurt a.M.

Madrid

**Midlands
&
Liverpool, Manchester**

Londýn

Paříž

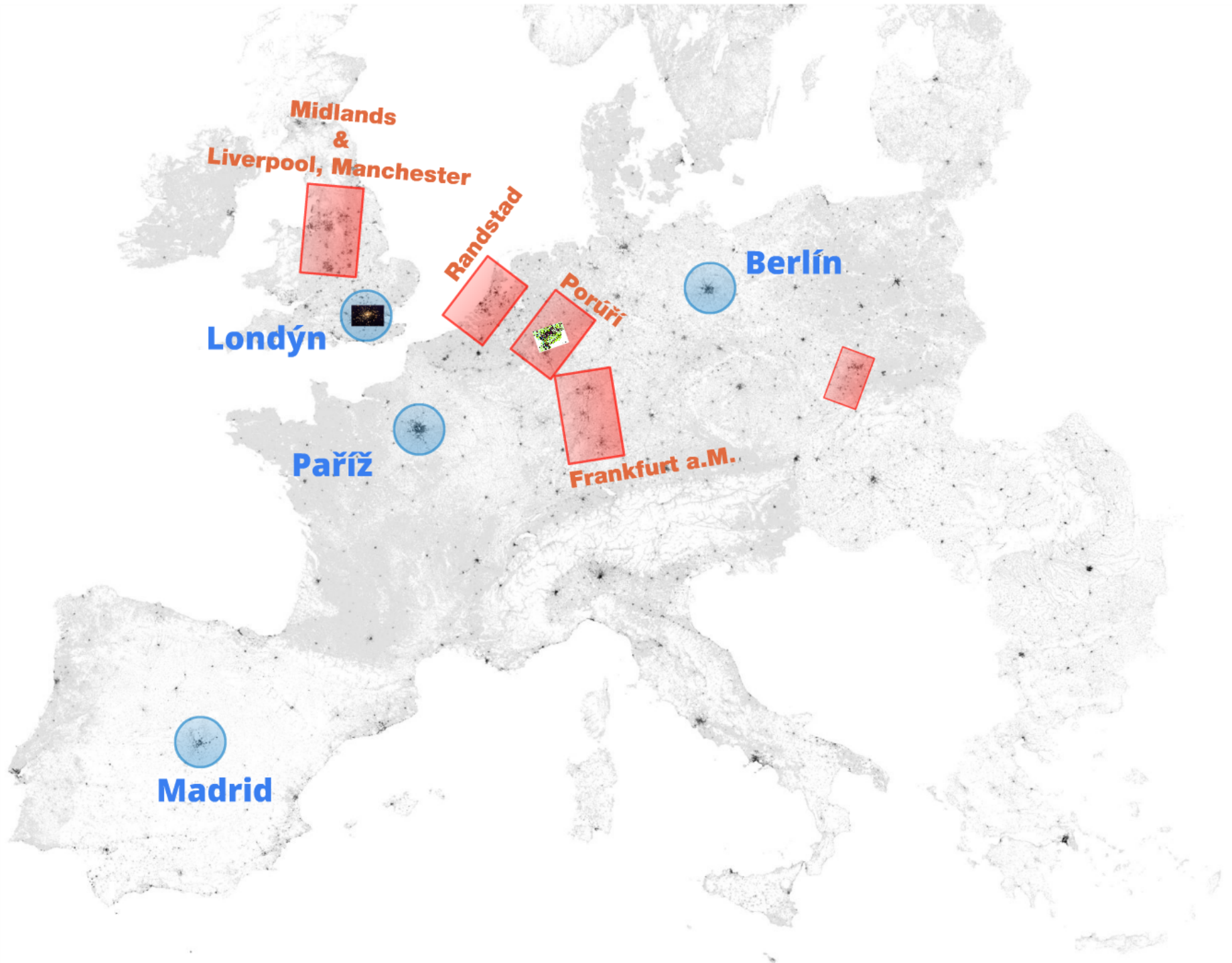
Berlín

Madrid

**Midlands
&
Liverpool, Manchester**

Londýn

Paříž

Berlín

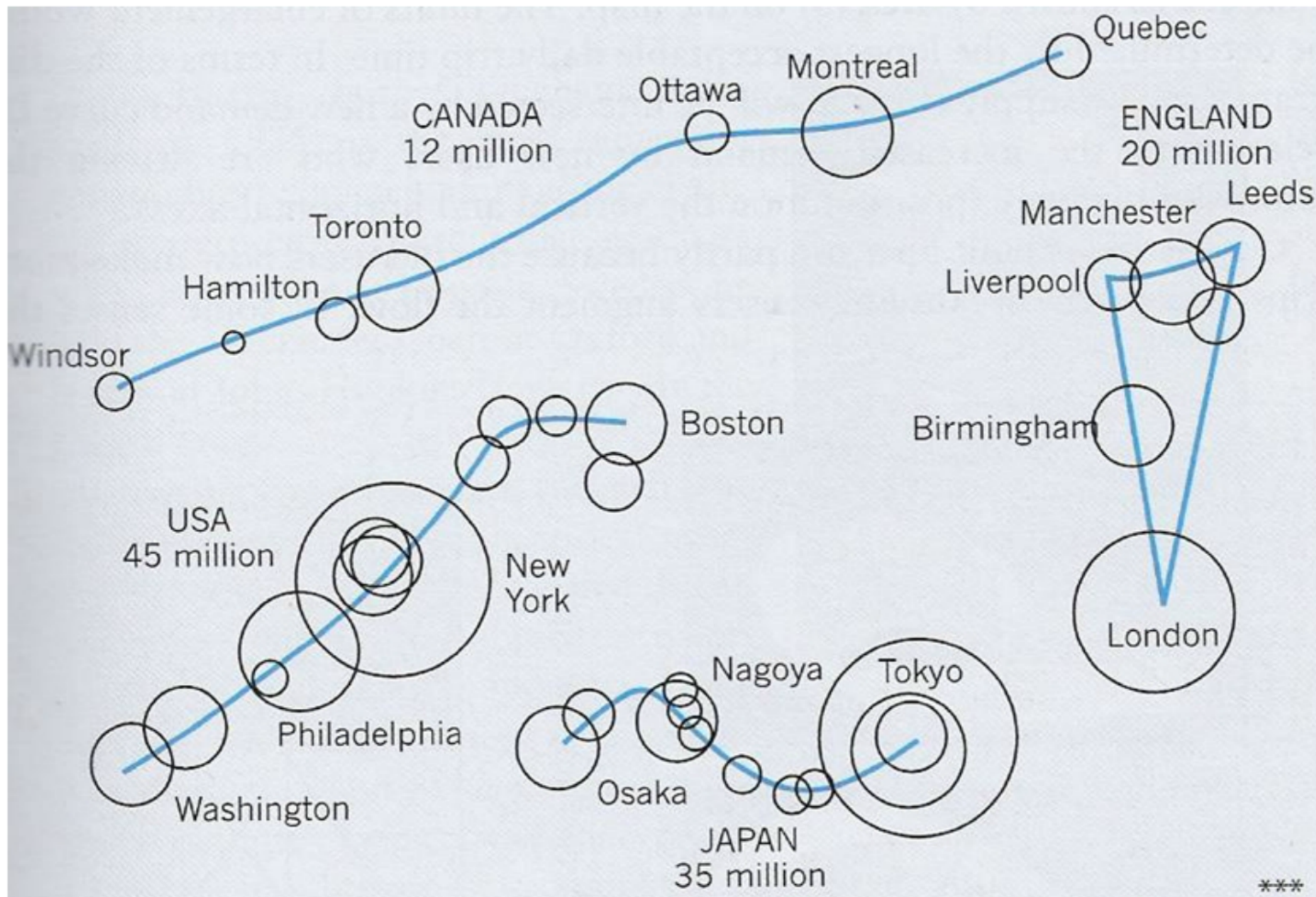
Madrid

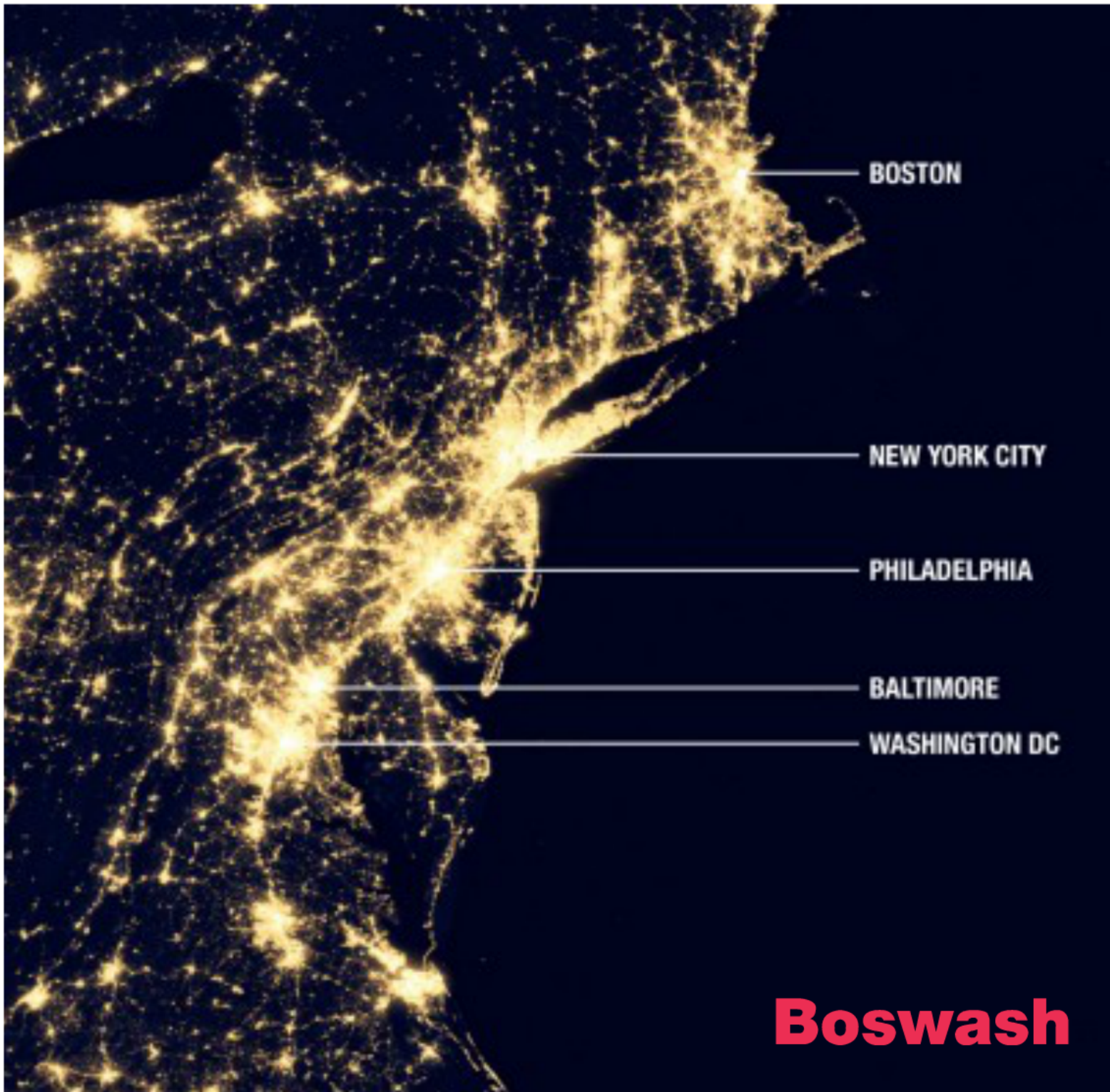

Frankfurt a.M.

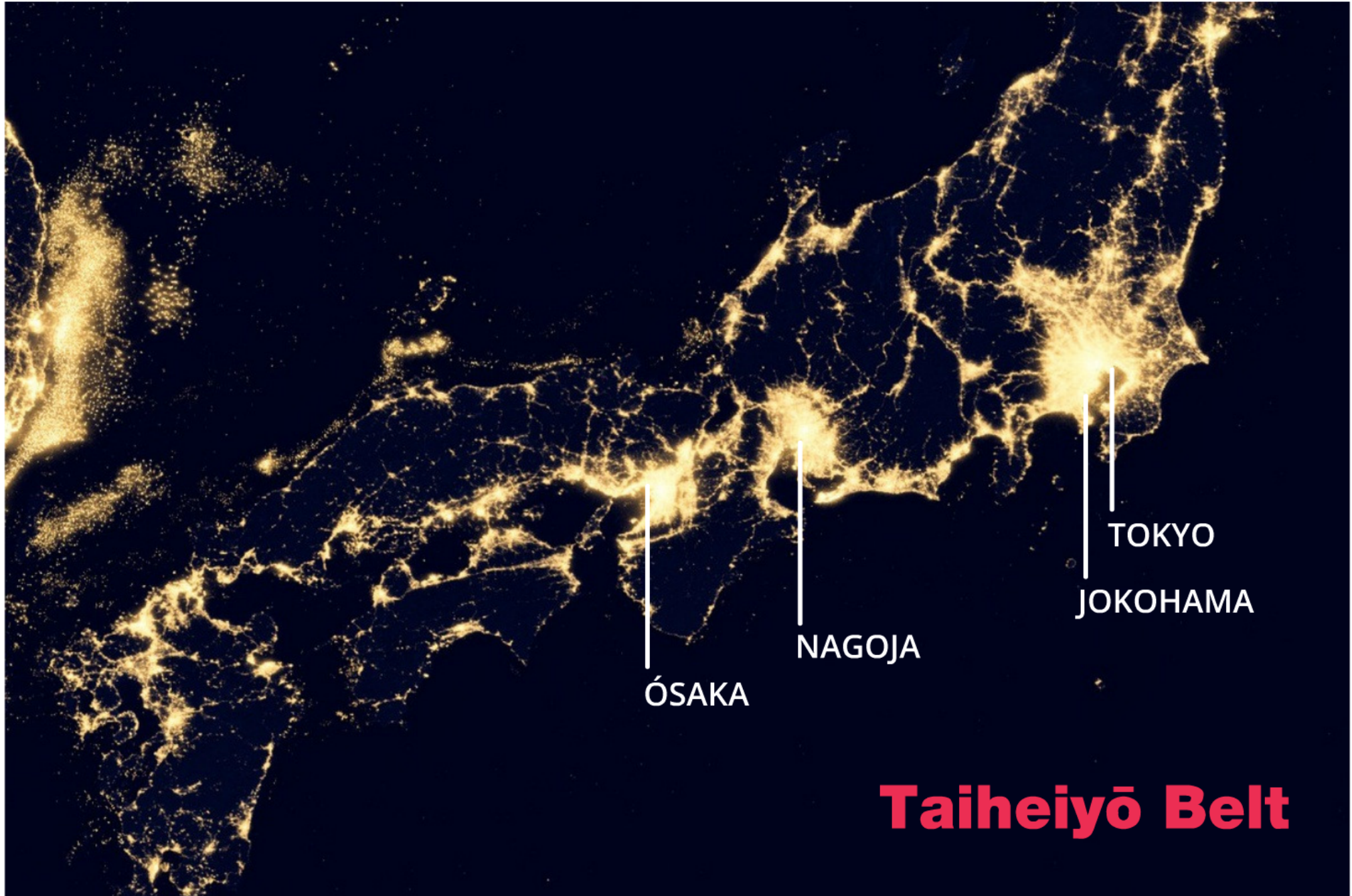
Porúří

Boswash

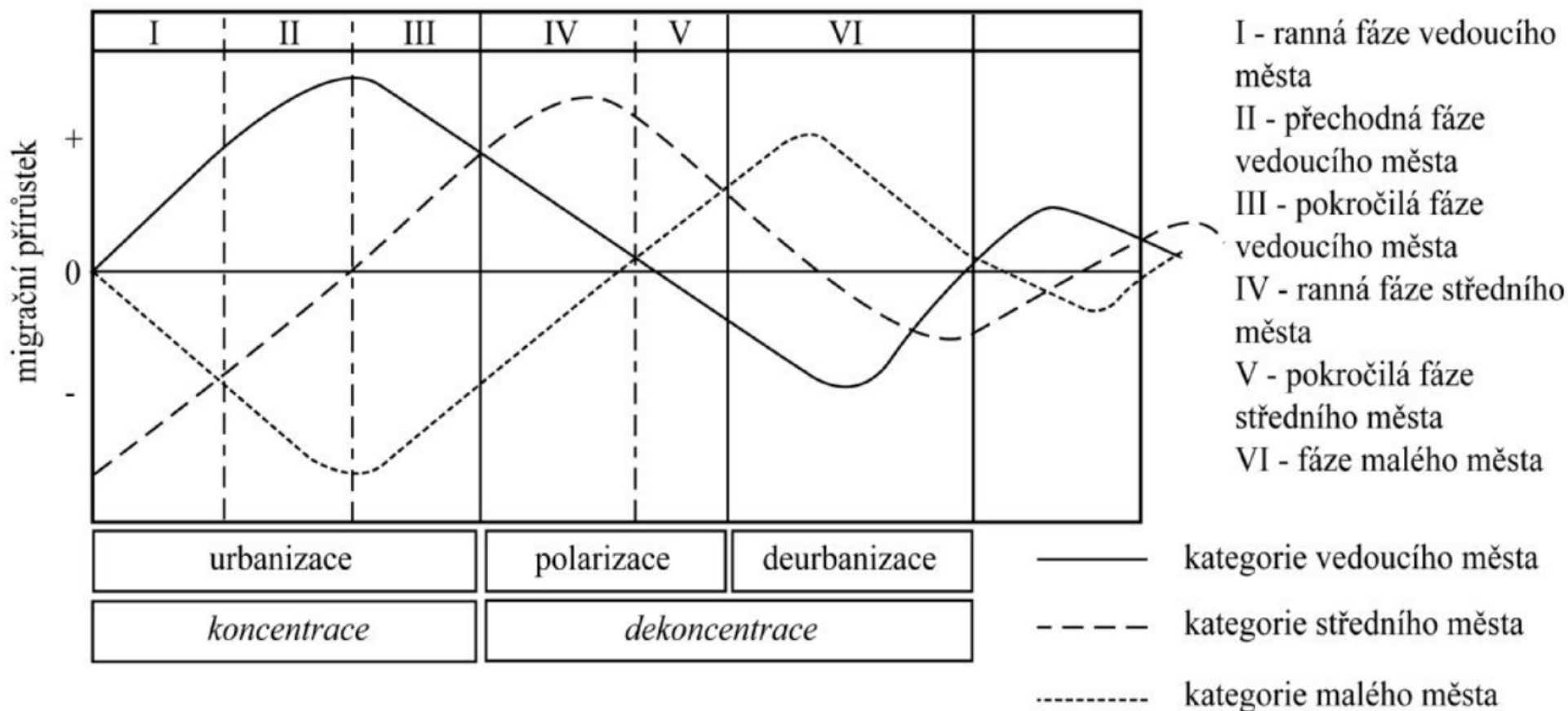
ŌSAKA

NAGOJA

TOKYO
JOKOHAMA

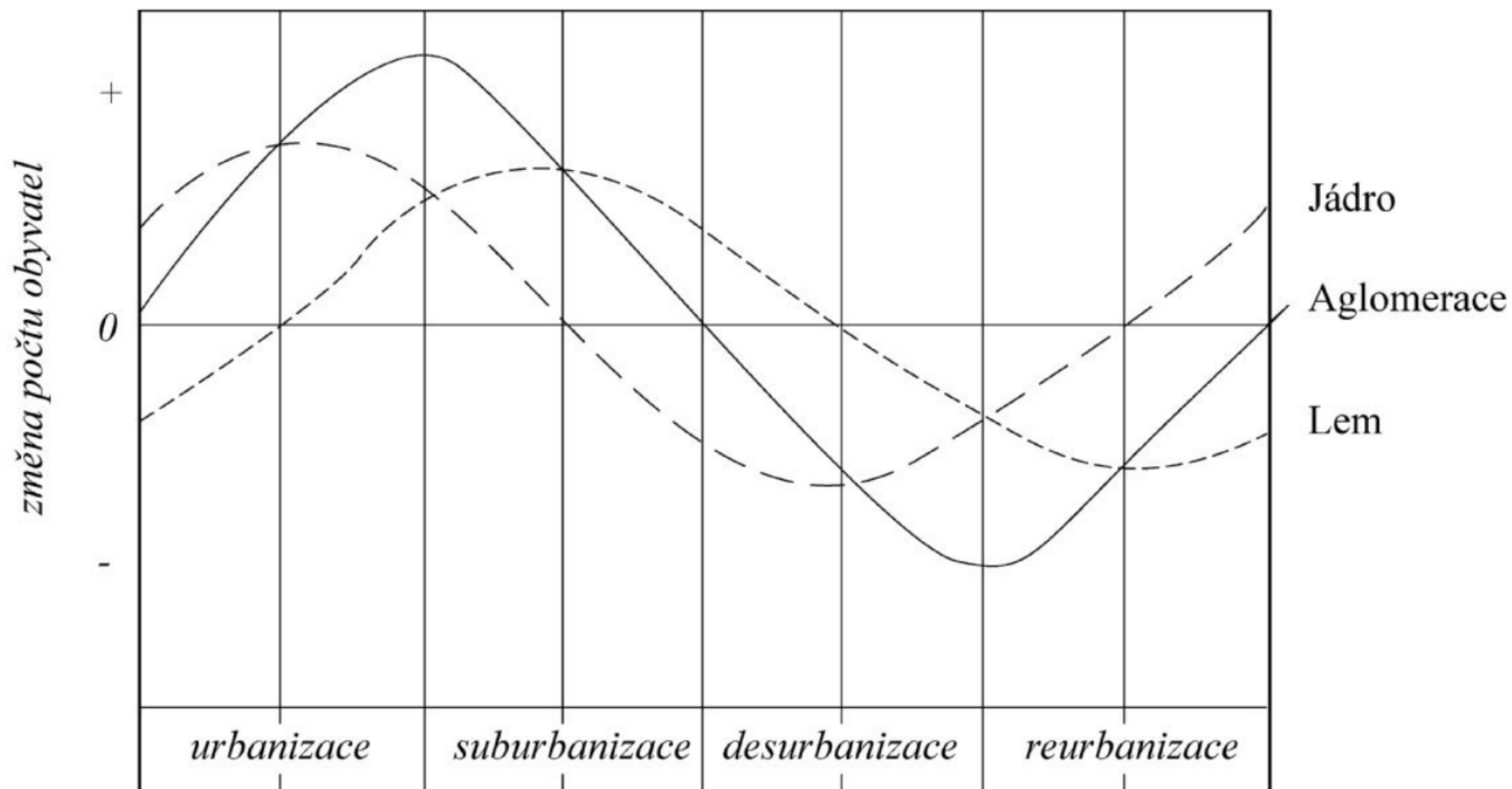
Taiheiyō Belt

diferenciální urbanizace

teorie stádií

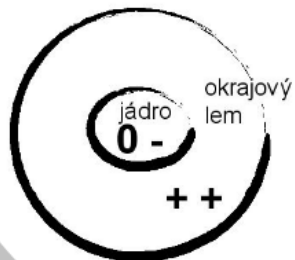
suburbanizace

1900 - 1960 (USA, západní Evropa)

- formování střední třídy
- mobilita (IAD)

interpretace suburbanizace:

přirozený proces rozšiřování hranic města
útek od sociálních a environmentálních problémů měst
prostředek vytváření pracovních míst a akumulace kapitálu

desurbanizace

od 60. let v západní Evropě

- celkový úbytek obyvatelstva ve městě
- růst populace v rurálních oblastech

interpretace desurbanizace:

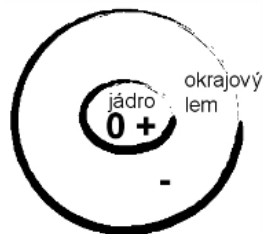
vedlejší efekt růstu metropolitních regionů
decentralizace výroby, zaměstnanost ve službách
rozsáhlé trávení volného času

reurbanizace

post-industriální urbanizace

- revitalizace vnitřního města
- reurbanizace vs. decentralizace

suburbanizace

1900 - 1960 (USA, západní Evropa)

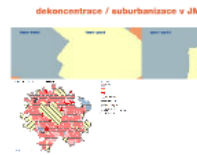
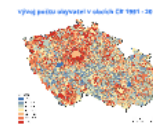
- formování střední třídy
- mobilita (IAD)

interpretace suburbanizace:

přirozený proces rozšiřování hranic města

útěk od sociálních a environmentálních problémů měst

prostředek vytváření pracovních míst a akumulace kapitálu

desu

od 60. let v západní E

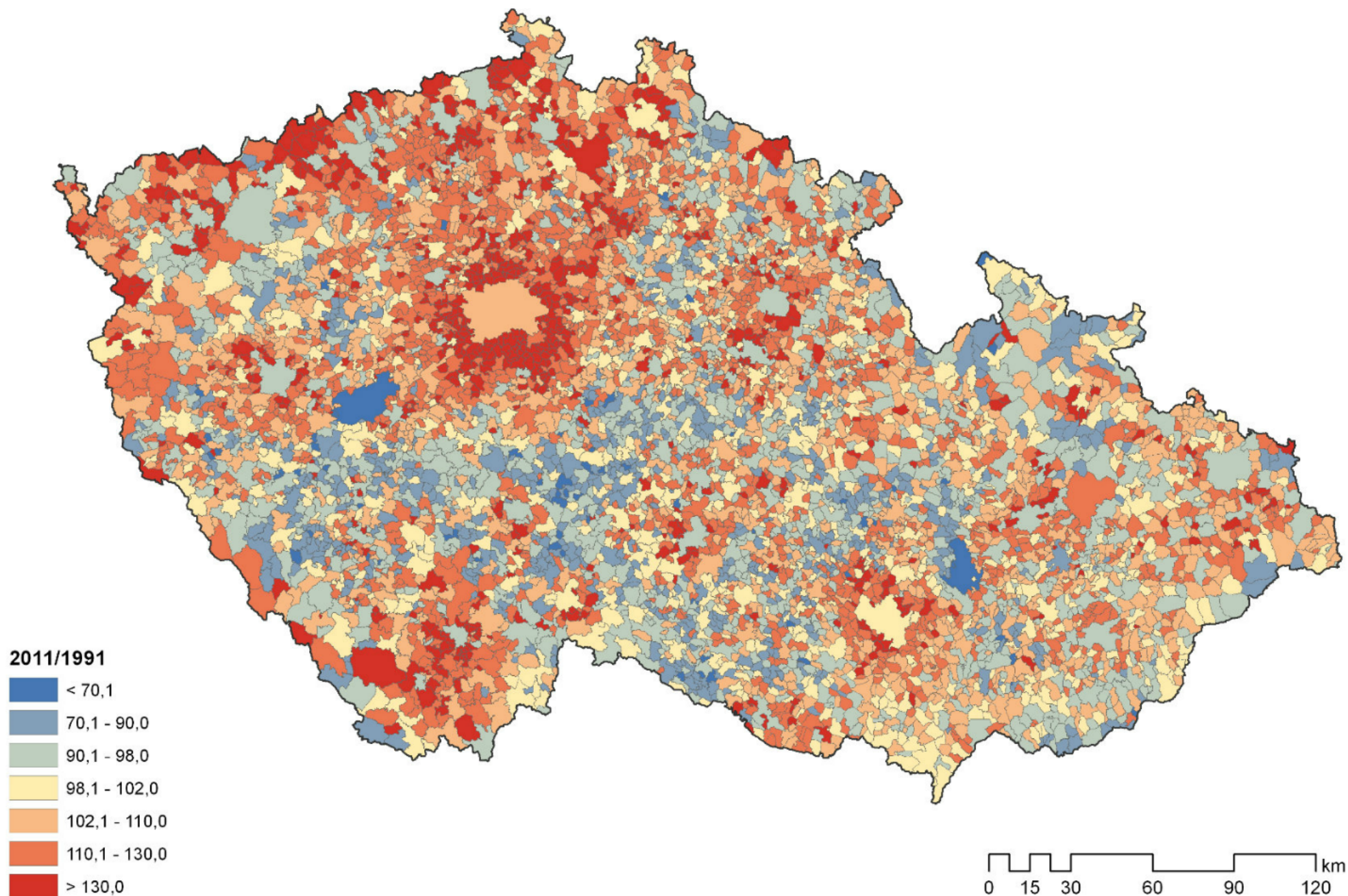
- celkový úbytek o
- růst populace v

interp

vedlejš
decent
rozsáhl

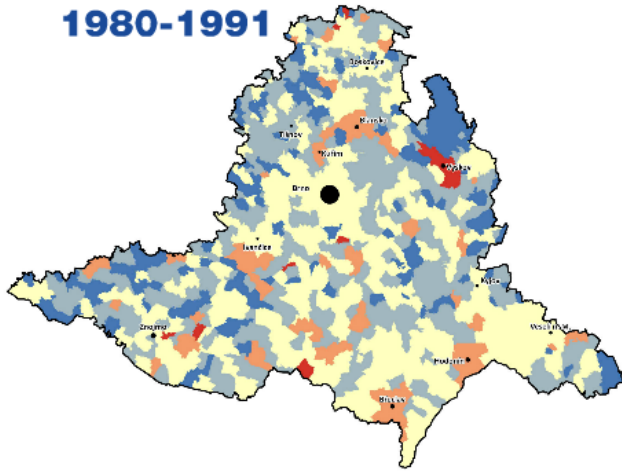

vývoj počtu obyvatel v obcích ČR 1991 - 2011

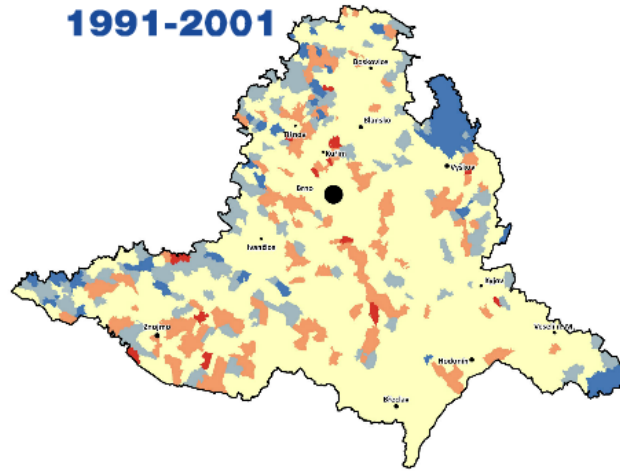

dekoncentrace / suburbanizace v JMK

1980-1991

1991-2001

2001-2011

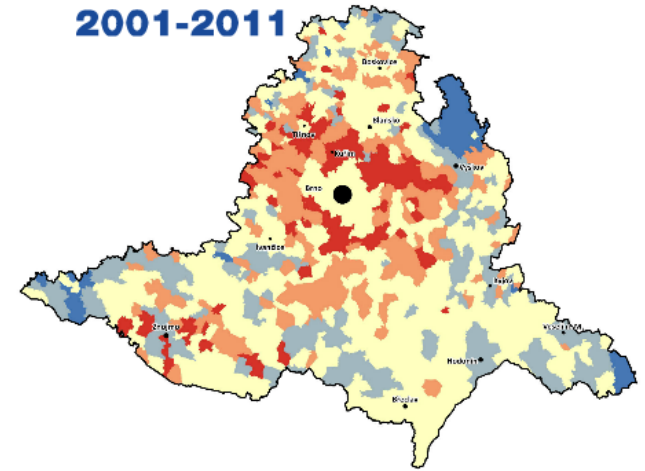
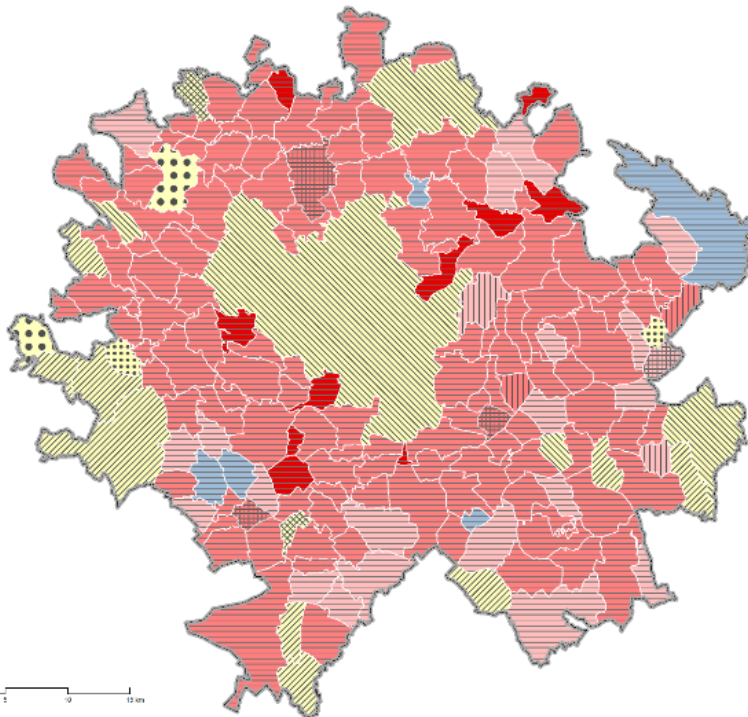

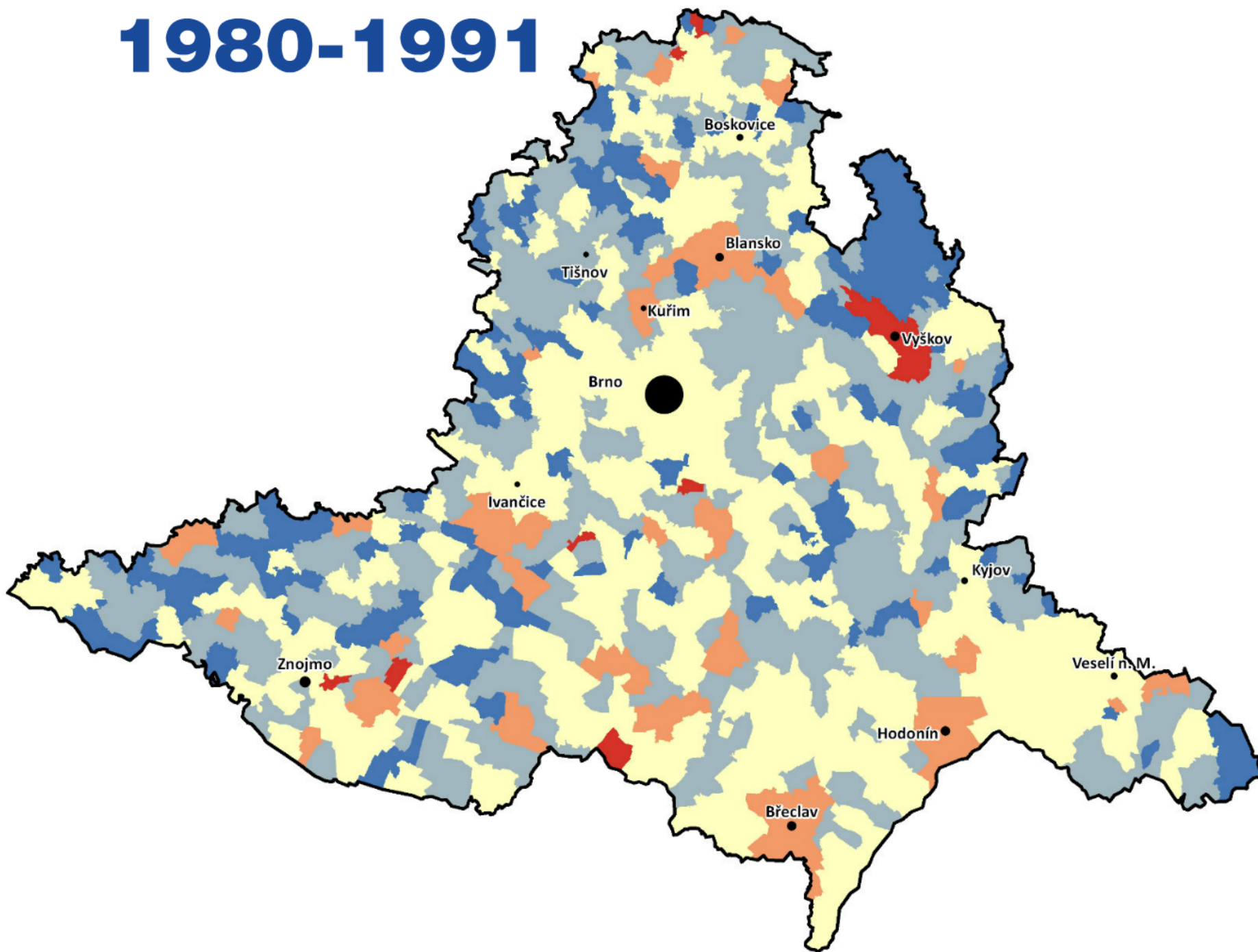
Schéma X Vývoj počtu obyvatel v obcích Brněnské metropolitní oblasti 2004-2018

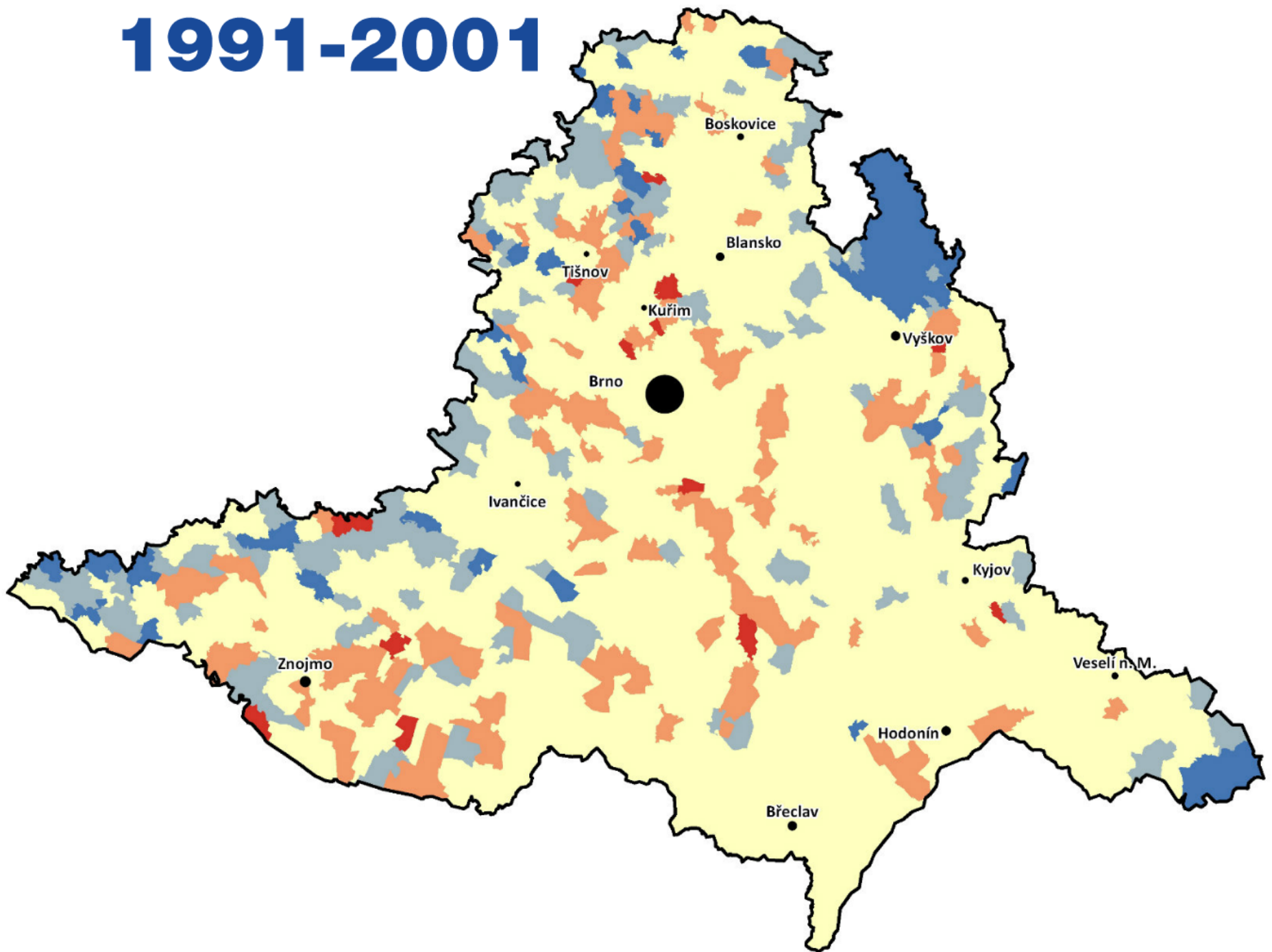
- vývoj počtu obyvatel**
- mírný nárůst
  - mírný pokles
  - nárůst
  - stagnace
  - vysoký nárůst
- faktor vývoje počtu obyvatel**
- migrační přírůstek/úbytek
  - kladný migrační přírůstek
  - záporný migrační přírůstek
  - přirozený přírůstek
  - migrační a přirozený přírůstek
  - kladný přirozený přírůstek
  - záporný přirozený přírůstek
  - kladný migrační přírůstek a záporný přirozený přírůstek
- B90 fin. schéma - D15
- Zdroj: ČSÚ - Datacube demografických údajů za obce ČR

0 2,5 5 10 km

1980-1991

1991-2001

2001-2011

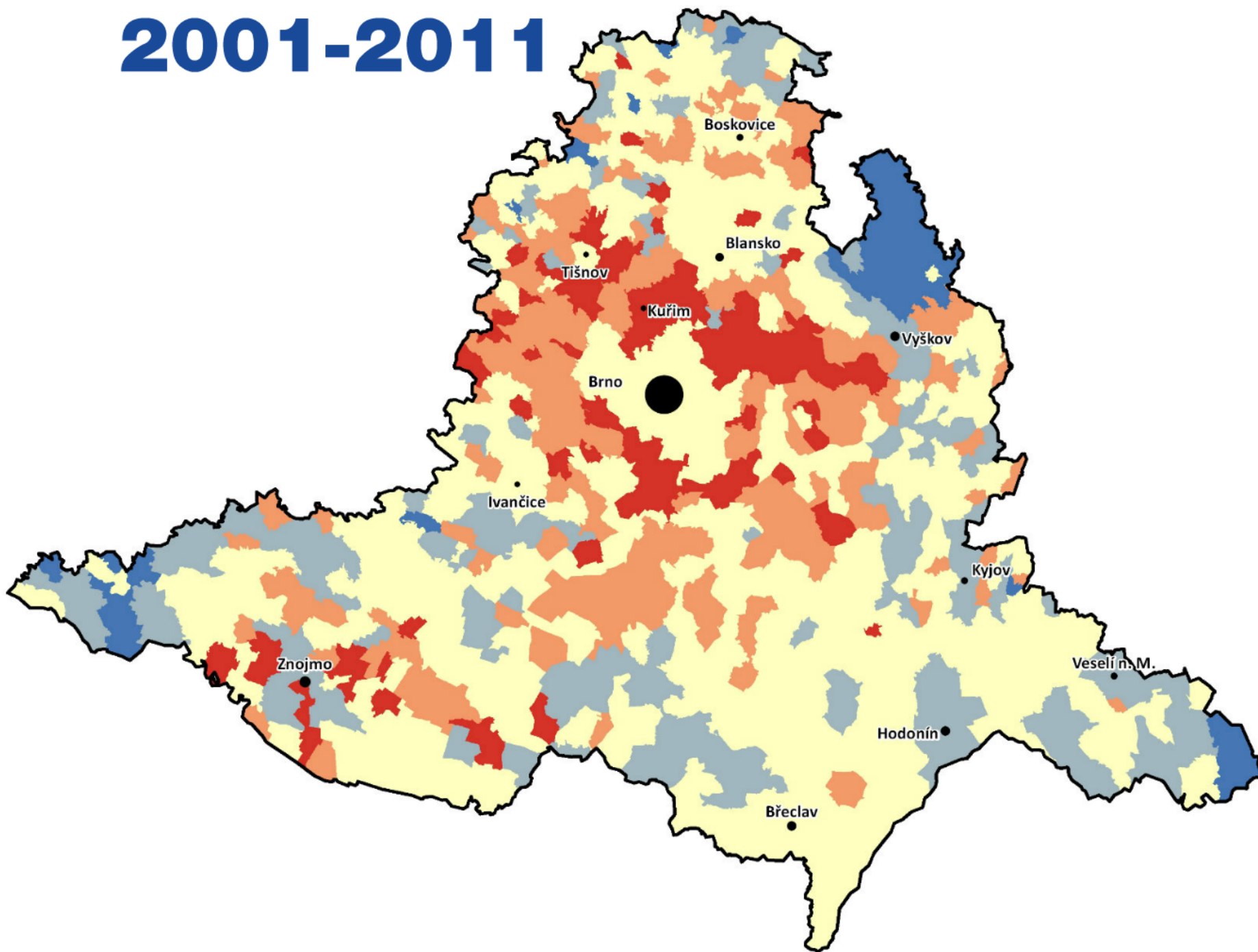
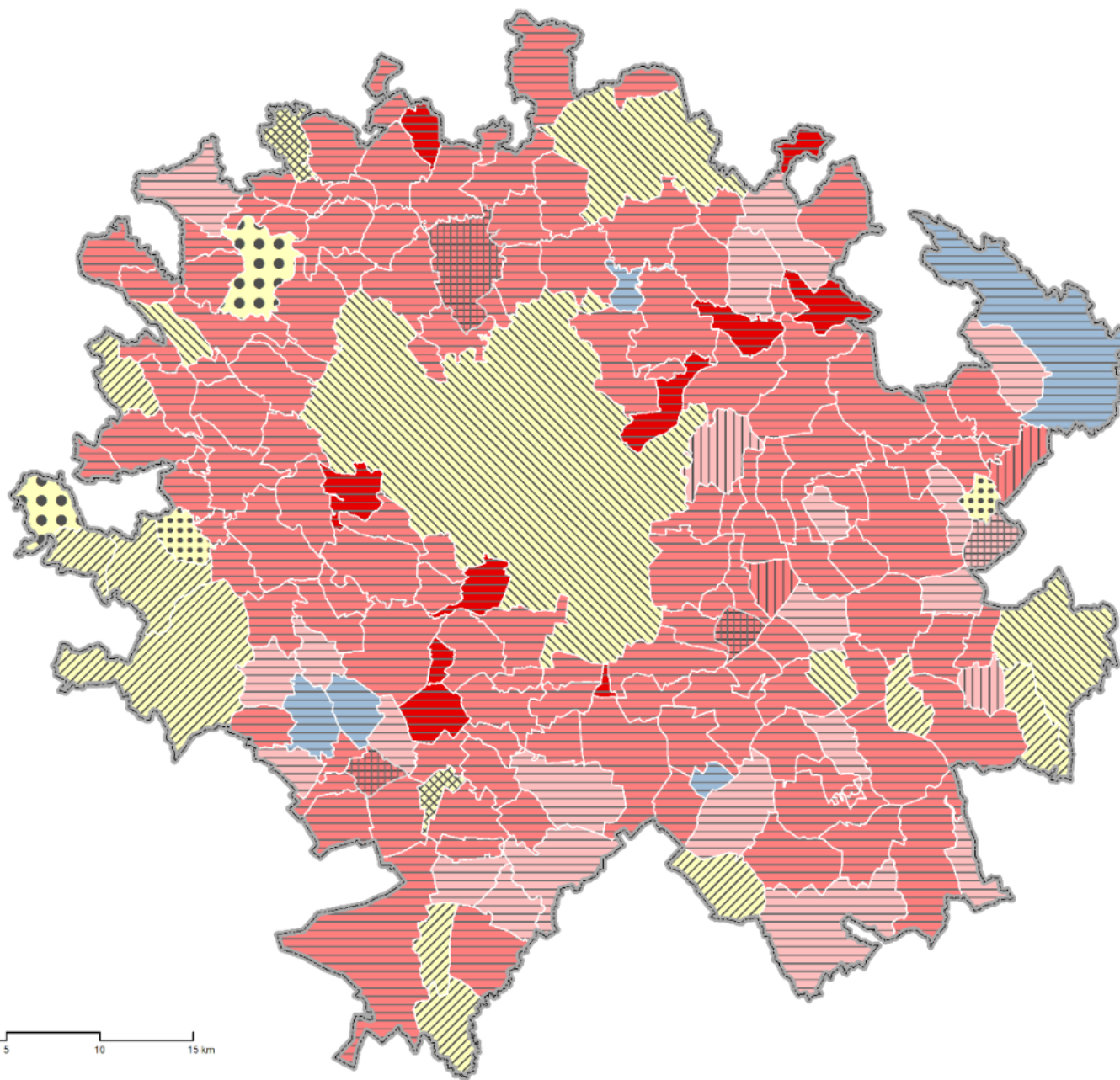

Schéma X Vývoj počtu obyvatel v obcích Brněnské metropolitní oblasti 2004-2018

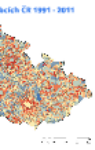
vývoj počtu obyvatel

- mírný nárůst
- mírný pokles
- nárůst
- stagnace
- vysoký nárůst

faktor vývoje počtu obyvatel

- migrační přírůstek/úbytek
- kladný migrační přírůstek
- záporný migrační přírůstek
- přirozený přírůstek
- migrační a přirozený přírůstek
- kladný přirozený přírůstek
- záporný přirozený přírůstek
- kladný migrační přírůstek a záporný přirozený přírůstek
- BMO_fin_schema_DIS

Zdroj: ČSÚ - Databáze demografických údajů za obce ČR

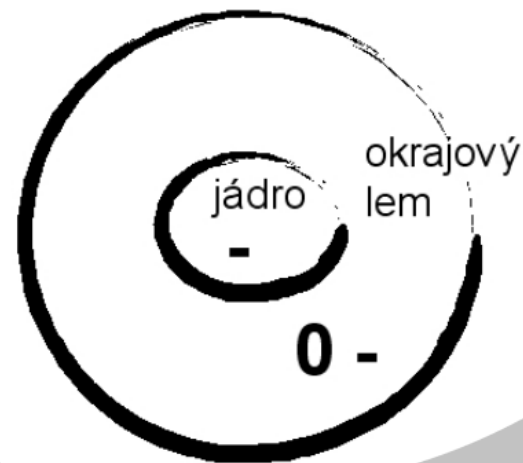
desurbanizace

od 60. let v západní Evropě

- celkový úbytek obyvatelstva ve městě
- růst populace v rurálních oblastech

interpretace desurbanizace:

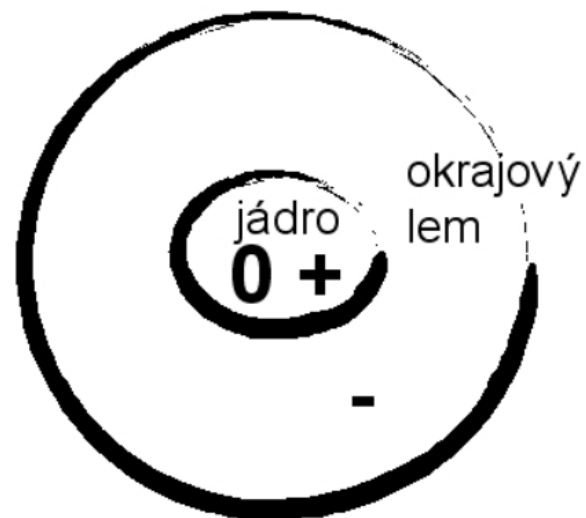
vedlejší efekt růstu metropolitních regionů
decentralizace výroby, zaměstnanost ve službách
rozsáhlé trávení volného času

reurbanizace

post-industriální urbanizace

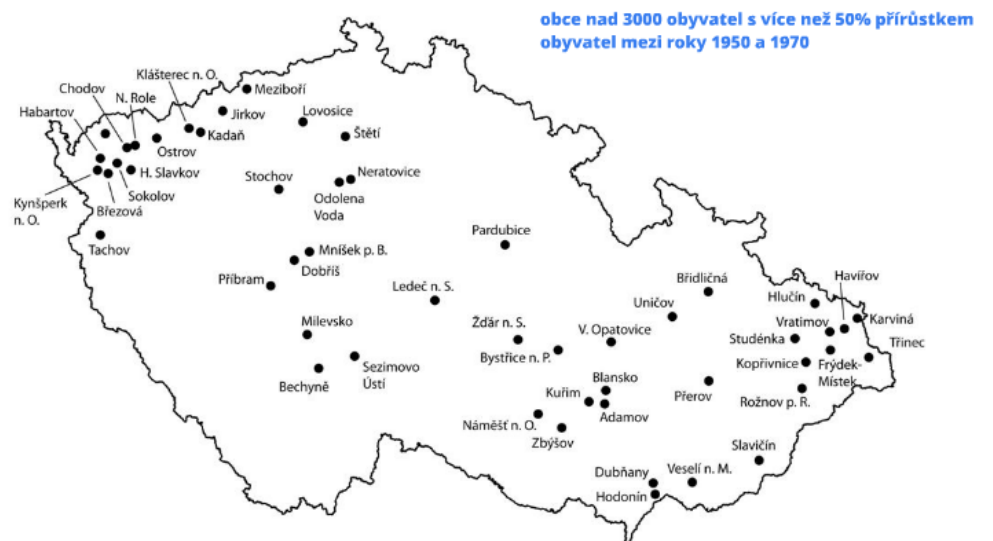
- revitalizace vnitřního města
- reurbanizace vs. decentralizace

socialistická urbanizace v ČR

specifické znaky

- pomalejší růst hlavních měst, růst malých a středních
urbanizace tažená industrializací
- zpomalená suburbanizace
nižší míra mobility, ochrana ZPF
- snaha o řízení urbanizačního procesu
koncepte osídlení

**obce nad 3000 obyvatel s více než 50% přírůstkem
obyvatel mezi roky 1950 a 1970**

